DOI :https://doi.org/10.5281/zenodo.15253207

ମୂଳ ପ୍ରବନ୍ଧ

ପରିବେଶ ନାରୀବାଦ: ଲିଙ୍ଗ ଏବଂ ପରିବେଶ ସମ୍ପର୍କ ଚର୍ଚ୍ଚା

ପଲ୍ଲୀଶ୍ରୀ ପଟ୍ଟନାୟକ

ସଂକ୍ଷିପ୍ତସାର :

ଇକୋଫେମିନିଜିମ୍ ବା ପରିବେଶ ନାରୀବାଦ, ଏକ ବହୁମୁଖୀ ରାଜନୈତିକ ଓ ବୌଦ୍ଧିକ ଦର୍ଶନ ଯାହା ନାରୀବାଦ ଏବଂ ପରିବେଶ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଚିନ୍ତାଧାରାକୁ ଏକତ୍ର କରେ।ଲିଙ୍ଗ, ପରିବେଶ ଏବଂ ସାମାଜିକ ନ୍ୟାୟ ମଧ୍ୟରେ ଜଟିଳ ସମ୍ପର୍କର ଅନୁସନ୍ଧାନ କରେ। ଏହି ତତ୍ତ୍ୱ ସାମାଜିକ ଢାଞ୍ଚା ଓ ସଂରଚନାକୁ ସମାଲୋଚନା କରେ ଯାହା ଉଭୟ ମହିଳା ଏବଂ ପ୍ରକୃତି ଉପରେ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦେଇଥାଏ।ମହିଳା, ଦଳିତ ଗୋଷ୍ଠୀ ଏବଂ ପରିବେଶର ପରସ୍ପର ସହ ଜଡିତ ଅତ୍ୟାଚାରକୁ ସ୍ୱୀକୃତି ଦେଇଥାଏ । ଇକୋଫେମିନିଜିମର ଐତିହାସିକ ବିକାଶ, ପ୍ରମୁଖ ନୀତି, ଏବଂ ବ୍ୟବହାରିକ ପ୍ରୟୋଗକୁ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରି, ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧଟି ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ପରିବେଶର ଅବକ୍ଷୟ ଏବଂ ଲିଙ୍ଗଗତ ଅସମାନତା କିପରି ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ଭାବରେ ଜଡିତ ତାହା ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିଛି । ସ୍ଥାୟୀ ଜୀବନଯାପନ, ପରିବେଶ ନ୍ୟାୟ ଏବଂ ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣ ପାଇଁ ଓକିଲାତି କରିବାରେ ପରିବେଶ ନାରୀବାଦର ଭୂମିକା ଉପରେ ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧରେ ଦର୍ଶାଯାଇଛି। କିଛି ପ୍ରମୁଖ ଉଦାହରଣ ଏବଂ ବାସ୍ତବ ବିଶ୍ୱର ଉଦାହରଣ ମାଧ୍ୟମରେ, ଜଳବାୟୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ, ସଂଶୋଧନର ଶୋଷଣ ଏବଂ ସାମାଜିକ ଅସମାନତା ଭଳି ସମସ୍ୟାର ମୁକାବିଲା କରିବାରେ ପରିବେଶ ନାରୀବାଦର ବିଶ୍ୱସ୍ତରୀୟ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତାକୁ ଦର୍ଶାଇଛି । ପ୍ରବନ୍ଧରେ ଜୋର ଦିଆଯାଇଛି ଯେ ମହିଳା ଏବଂ ପ୍ରକୃତିର ମୁକ୍ତି ଅବିଚ୍ଛେଦ୍ୟ, ସାମାଜିକ-ପରିବେଶ ନ୍ୟାୟର ଏକ ନୂତନ ସମ୍ପର୍କର ଆଲୋଚନା କରିବା ଏବଂ ଏହି ଗୁଡ଼ିକରେ ମନୋନିବେଶ କରିବା, ଭାରତରେ ପରିବେଶ ନାରୀବାଦ ର ବିଭିନ୍ନ ଦିଗ ଯାଞ୍ଚ କରିବା ଏବଂ ଏହି ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ଆହ୍ୱାନ ର ସମାଧାନ ପାଇଁ ରଣନୀତି ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେବା। ଏଠି ବାରମ୍ବାର ପରିବେଶ ନାରୀବାଦ ବଦଳରେ ଇକୋଫେମିନିଜିମ୍ ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଛି ।

ପ୍ରମୁଖ ଶବ୍ଦାବଳୀ :

ଇକୋଫେମିନିଜିମ୍, ପରିବେଶ ନାରୀବାଦ ପିତୃ ତାନ୍ତ୍ରିକ, ପରିବେଶ ନ୍ୟାୟ, ଲିଙ୍ଗ, ନାରୀବାଦ, ପ୍ରକୃତି, ସ୍ଥିରତା, ଅତ୍ୟାଚାର, ଜଳବାୟୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ।

ଇକୋଫେମିନିଜିମ୍‌ର ଆରମ୍ଭ

ଇକୋଫେମିନିଜିମ୍, ଏହାର ମୂଳତଃ, ପ୍ରକୃତିର ଶୋଷଣକୁ ମହିଳାଙ୍କ ଅଧୀନତା ସହିତ ଏକ ଦୁର୍ବଳ ବିଭାଗ ଭାବରେ ପରସ୍ପରକୁ ଯୋଡିଥାଏ । ଏହା ୧୯୭୦ ଦଶକରେ ଆରମ୍ଭ ଯାହା ବହୁ ଭାବରେ ନାରୀବାଦତଥା ପରିବେଶ ଗତିବିଧିକୁ ସମାନ ଭାବରେ ବିବେଚନା କରିଛି , ଇକୋଫେମିନିଜିମ୍ ଉଭୟ ଲିଙ୍ଗ ଏବଂ ପରିବେଶ ନ୍ୟାୟକୁ ସମ୍ବୋଧିତ କରେ । ଏହା ପିତୃତାନ୍ତ୍ରିକ ପ୍ରଣାଳୀକୁ ସମାଲୋଚନା କରେ, ଯାହା ଐତିହାସିକ ଭାବେ ଉଭୟ ମହିଳା ଏବଂ ପ୍ରକୃତିକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିଆସୁଛି । ପରିବେଶ ଏବଂ ନାରୀବାଦୀ ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ

ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧକୁ ଅନ୍‌ଲାଇନରେ ପଢିବାପାଇଁ ପ୍ରବେଶ କରନ୍ତୁ

Quick Response Code:

Available online at : https://pracheenews.com/

DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.15253207

Article No - BPP00273

ଯୋଗାଯୋଗ :

ଡ. ପଲ୍ଲୀଶ୍ରୀ ପଟ୍ଟନାୟକ, ବିଭାଗମୁଖ୍ୟ, ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗ, ମା ମାଣିକେଶ୍ୱରୀ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, କଳାହାଣ୍ଡି, ଓଡ଼ିଶା

Email: pallipriyanka20@gmail.com

ORCID ID: https://orcid.org/0009-0007-3467-3763

This is an open access journal, and articles are distributed under the terms of the Creative Commons Attribution Non Commercial Share Alike 4.0 License, which allows others to remix, tweak, and build upon the work non commercially, as long as appropriate credit is given and the new creations are licensed under the identical terms.

For reprints contact: *pracheepatrika@rediffmail.com*

ପ୍ରାପ୍ତି	ସମୀକ୍ଷିତ	ଗୃହୀତ	ପ୍ରକାଶିତ
୫.୧୦.୨୦୨୪	୧୧.୧୧.୨୦୨୪	୨୫.୧୨.୨୦୨୪	୧.୦୨.୨୦୨୫

ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧକୁ କିପରି ଉଦ୍ଧୃତ କରିବେ : ପଟ୍ଟନାୟକ, ପଲ୍ଲୀଶ୍ରୀ; ୨୦୨୫। : ପରିବେଶ ନାରୀବାଦ: ଲିଙ୍ଗ ଏବଂ ପରିବେଶ ସମ୍ପର୍କ ଚର୍ଚ୍ଚା । ବାସ୍ତବତାର ପରିପ୍ରକାଶ ପ୍ରାଚୀ। ଭାଗ :୧୦, ସଂଖ୍ୟା :0; ପୃଷ୍ଠା :୧୪-୨୪।

ଏହାର ମୂଳ ସହିତ, ଇକୋଫେମିନିଜିମ୍ ପରିବେଶ ଏବଂ ସାମାଜିକ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ପାଇଁ ଏକ ପରସ୍ପର ସହ ଜଡିତ ଆଭିମୁଖ୍ୟ ପାଇଁ ପରାମର୍ଶ ଦିଏ ।

ଇକୋଫେମିନିଷ୍ଟ ପରିବେଶ ନାରିବାଦୀ ମାନେ ଯୁକ୍ତି କରନ୍ତି ଯେ ପ୍ରକୃତିର ଦମନ ଏବଂ ମହିଳାଙ୍କ ଉପରେ ହେଉଥିବା ଅତ୍ୟାଚାର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ, ଶ୍ରେଣୀବଦ୍ଧ ଚିନ୍ତାଧାରା ଏବଂ ଶୋଷଣରଏକ ଅତ୍ୟାଚାରିତ ବିଭାଗ ଭାବରେ ଉଭୟ ସମାନ ଚିନ୍ତାଧାରାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଛି, ଯାହା ପିତୃତାନ୍ତ୍ରିକ ବିଶ୍ୱ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରେ ଗଭୀର ଭାବରେ ଏବେ ବି ରହିଛି। ଏହି ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ଶିଳ୍ପାୟନ, ଉପନିବେଶବାଦ ଏବଂ ଅସ୍ଥାୟୀ ବିକାଶ ମାଧ୍ୟମରେ ପରିବେଶର ଅବକ୍ଷୟକୁ ମହିଳାଙ୍କ ଉପେକ୍ଷା ସହିତ ଯୋଡିଥାଏ ।

ଇକୋଫେମିନିଜିମ୍, ଏକ ଆନ୍ତଃ ବିଭାଗୀୟ ପରିକଳ୍ପନା ଯାହା ନାରୀବାଦ ଏବଂ ପରିବେଶ ତତ୍ତ୍ୱକୁ କୁ ମିଶ୍ରଣ କରେ, ଲିଙ୍ଗ ଅତ୍ୟାଚାର ଏବଂ ପରିବେଶ ଅବନତି ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ତ ସଂଯୋଗକୁ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରେ । ଭାରତରେ, ଏହି ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ଲିଙ୍ଗଗତ ଭୂମିକା ଏବଂ ପରିବେଶ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ବିଷୟଗୁଡିକ କିପରି ଜଡିତ, ସେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବହୁମୂଲ୍ୟ ଜ୍ଞାନ ପ୍ରଦାନ କରେ, ଯାହା ପିତୃତାନ୍ତ୍ରିକ ସମାଜରେ ଉଭୟଙ୍କୁ କିପରି ଦମନ କରିଥାଏ ତାହା ପ୍ରକାଶ କରେ ।

ଇକୋଫେମିନିଜିମର ଐତିହାସିକ ବିକାଶ

ଇକୋଫେମିନିଜିମର ଧାରଣା ୧୯୭୦ ଦଶକରେ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୋଇଥିଲା ଯେତେବେଳେ ନାରୀବାଦୀ ଗତିବିଧି ଏବଂ ପରିବେଶ ଗତିବିଧି ଏକତ୍ର ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । "ଇକୋଫେମିନିଜିମ୍" ଶବ୍ଦଟି ପ୍ରଥମେ ଫ୍ରାନ୍ସର ନାରୀବାଦୀ ଫ୍ରାଙ୍କୋଇଜ୍ ଡି'ଆଉବୋନ୍ ତାଙ୍କ ପୁସ୍ତକ ଲେ ଫେମିନିସ୍ମେ ଓ ଲା ମର୍ଟ (୧୯୭୪) ରେ ରଚନା କରିଥିଲେ, ଯେଉଁଠାରେ ସେ ଯୁକ୍ତି କରିଥିଲେ ଯେ ପ୍ରକୃତି ସହିତ ନିବିଡ଼ ସମ୍ପର୍କ ହେତୁ ପରିବେଶ ସଙ୍କଟ ଦୂର କରିବାରେ ମହିଳାମାନଙ୍କର ଏକ ଅନନ୍ୟ ଭୂମିକା ରହିଛି। ଡି'ଆଉବୋନ୍ (d'Eaubonne)ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିଲେ ଯେ ମହିଳାମାନଙ୍କର ମୁକ୍ତି ଏକ ପରିବେଶ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ବିପ୍ଳବ ଆଣିପାରେ ।

୮୦ ଏବଂ ୯୦ ଦଶକରେ ଇକୋଫେମିନିଜିମ୍ ଅଧିକ ଆଲୋଚିତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା, ଯେଉଁଥିରେ ବନ୍ଦନା ଶିବ , ମାରିଆ ମିସ୍ ଏବଂ କାରୋଲିନ୍ ମର୍ଚାଣ୍ଟଙ୍କ ଭଳି ନାରୀବାଦୀ ଚିନ୍ତକମାନେ ମହିଳା ଏବଂ ମାତା ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ସମ୍ପର୍କକୁ ବିସ୍ତାର କରି ଏକ ମୁଦ୍ରାର ଉଭୟ ପାର୍ଶ୍ୱ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ପିତୃତାନ୍ତ୍ରିକ ସଂରଚନାର ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପ୍ରଣାଳୀକୁ ସେମାନେ ସମାଲୋଚନା କରିଥିଲେ ଯାହା ପରିବେଶର ଅବନତି ଏବଂ ଲିଙ୍ଗଗତ ଅତ୍ୟାଚାରକୁ ଇନ୍ଧନ ଯୋଗାଇ ଦେଇଥାଏ।ପରିବେଶ ବିନାଶକୁ ପୁଞ୍ଜିବାଦ, ଉପନିବେଶବାଦ ଏବଂ ପିତୃତାନ୍ତ୍ରିକ ପ୍ରଣାଳୀ ସହିତ ଯୋଡିଥାଏ ।

ଭାରତୀୟ ପରିବେଶବିତ ବନ୍ଦନା ଶିବ ଉପନିବେଶବାଦ, ଜଗତୀକରଣ ଏବଂ ପ୍ରାକୃତିକ ସମ୍ପଦ ଉପରେ କର୍ପୋରେଟ୍ ନିୟନ୍ତ୍ରଣର ପ୍ରଭାବ ଉପରେ ବିଶେଷ କରି ବୈଶିକ ଦକ୍ଷିଣ ଦେଶ (ଗ୍ଲୋବାଲ୍ ସାଉଥ)ଗୁଡିକରେ ଗୁରୁତ୍ୱାରୋପ କରିଥିଲେ। ଶିବ ଯୁକ୍ତି କରିଛନ୍ତି ଯେ ମହିଳାମାନେ ପ୍ରାଥମିକ ଯତ୍ନ ନେଉଥିବା ତଥା ସହାୟକ କୃଷକ ଭାବରେ ପରିବେଶ ପ୍ରକ୍ରିୟା ବିଷୟରେ ଏକ ଅନନ୍ୟ ବୁଝାମଣା ରଖିଛନ୍ତି ଏବଂ ପରିବେଶର ଅବକ୍ଷୟ ଦ୍ୱାରା ଅସଙ୍ଗତ ଭାବରେ ପ୍ରଭାବିତ ହେଉଛନ୍ତି। ତାଙ୍କର ଗବେଷଣାରେ ସେ ଦର୍ଶାଇଲେ ଯେ ଶିଳ୍ପ କୃଷିକୁ ଶିଳ୍ପ ଭାବେ ନେବା (industrialagriculture), ଜଙ୍ଗଲ ନଷ୍ଟ କରିବା ଏବଂ ଏକଚାଟିଆ ଅଧିକାର କିପରି ପାରମ୍ପାରିକତା ଓ ସ୍ଥାୟୀ ଅଭ୍ୟାସକୁ ବିସ୍ଥାପିତ କଲା, ଯାହା ପ୍ରାୟତଃ ମହିଳାମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ହୋଇଥାଏ ।

୧୯୮୦ ରେ ପ୍ରକାଶିତ କାରୋଲିନ୍ ମର୍ଚାଣ୍ଟଙ୍କ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ କାର୍ଯ୍ୟ, ' ପ୍ରକୃତିର ମୃତ୍ୟୁ '(The death of Nature)ରେ ଦର୍ଶାଯାଇଛି

ଷୋଡଶ ଏବଂ ସପ୍ତଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଅନୁସନ୍ଧାନ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟରେ ପ୍ରକୃତି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ମନୋଭାବକୁ କିପରି ରୂପାନ୍ତରିତ କଲା, ଫଳସ୍ୱରୂପ ଯାନ୍ତ୍ରିକ ବିଶ୍ୱ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ଯାହା ଉଭୟ ପରିବେଶ ଏବଂ ମହିଳାଙ୍କ ଶୋଷଣକୁ ଯଥାର୍ଥ କଲା । ସେ କହିଥିଲେ ଯେ ସ୍ତ୍ରୀ ଐତିହାସିକ ଭାବରେ ଜୀବନ ପ୍ରଦାନକାରୀ ଓ ସେହି ସମାନ ଗୁଣ ସହିତ ମହିଳା ଏବଂ ପ୍ରକୃତି ଜଡିତ , କିନ୍ତୁ ଶିଳ୍ପ ପୁଞ୍ଜିବାଦ ଏବଂ ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନର ବୃଦ୍ଧି ସହିତ ଉଭୟ ଆପତ୍ତିଜନକ ଭାବେ ପରାଧୀନ ହୋଇଗଲେ ।

ଇକୋଫେମିନିଜିମର ମୂଳ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ

ଇକୋଫେମିନିଜିମ୍ ଅନେକ ମୂଳ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ରହିଛି, ଯାହା ପିତୃତାନ୍ତ୍ରିକ ସଂରଚନାକୁ ସମାଲୋଚନା କରିବା ଏବଂ ସାମାଜିକ ତଥା ପରିବେଶ ନ୍ୟାୟ ପାଇଁ ଓକିଲାତି ପାଇଁ ଏକ ମୂଳଦୁଆ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାଏ ।

୧ । ଅତ୍ୟାଚାରର ଆନ୍ତଃସଂଯୋଗ:

ଇକୋଫେମିନିଜିମ୍ କହେ ଯେ ମହିଳା, ଦଳିତ ଗୋଷ୍ଠୀ ଏବଂ ମାତୃ ପୃଥିବୀର ଅତ୍ୟାଚାର ଏବଂ ଅସଦାଚରଣ ପରସ୍ପର ସହ ଜଡିତ । ଏହା ସମାନ ପ୍ରଣାଳୀ-ପିତୃତାନ୍ତ୍ରିକତା , ପୁଞ୍ଜିବାଦ, ଉପନିବେଶବାଦକୁ ଚିହ୍ନଟ କରେ ଯାହା ଉଭୟ ମହିଳା ଏବଂ ପ୍ରକୃତି ଉପରେ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ବିସ୍ତାର କରି ଏ ମାନଙ୍କୁ ଶୋଷଣ କରିଥାନ୍ତି । ଏମାନେ ପ୍ରକୃତି ଓ ନାରୀର ମଣିଷ ପ୍ରତି ସ୍ୱାଭାବିକ ଯତ୍ନ ଏବଂ ସହଯୋଗୀ ଗୁଣର ଫାଇଦା ଉଠେଇ ସେମାନଙ୍କୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣକୁ ନେଇଯାନ୍ତି, ଯାହା ପରିବେଶର ବିନାଶ ଏବଂ ସାମାଜିକ ଅନ୍ୟାୟକୁ ପ୍ରଶୟ ଦେଇଥାଏ ।

୨ । ମହିଳାଙ୍କ ଜ୍ଞାନର ମୂଲ୍ୟ:

ଇକୋଫେମିନିଜିମ୍ ମହିଳାଙ୍କ ଜ୍ଞାନକୁ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦେଇ ଥାଏ ବିଶେଷତଃ ସ୍ୱଦେଶୀ ଏବଂ ସ୍ଥାନୀୟ ଜ୍ଞାନ, ଯାହା ପ୍ରାୟତଃ ମୁଖ୍ୟସ୍ରୋତରେ ପରିବେଶ ଏବଂ ବିକାଶ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ବକ୍ତବ୍ୟରେ ସୀମିତ ହିଁ ରହିଯାଏ । କୃଷି, ପ୍ରକୃତିର ଯତ୍ନ ନେବା ଏବଂ ଉତ୍ସ ପରିଚାଳନାରେ ମହିଳାମାନଙ୍କର ପାରମ୍ପାରିକ ଭୂମିକା ସେମାନଙ୍କୁ ପରିବେଶ ସନ୍ତୁଳନ ଏବଂ ସ୍ଥିରତା ବିଷୟରେ ଏକ ଗଭୀର ବୁଝାମଣାସ୍ୱତଃ ଯୋଗାଇଥାଏ। ପରିବେଶ ସଙ୍କଟ ଦୂର କରିବାରେ ଏହି ଜ୍ଞାନ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଜରୁରୀ ଅଟେ। ବଡ ଚର୍ଚ୍ଚା ଓ ପରିବେଶ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ବୈଠକ ସବୁରେ ଏମାନଙ୍କ ଜ୍ଞାନକୁ କେହି ପଚାରେ ନାହି ।

୩। ଦ୍ୱୈତବାଦ(Dualism) ର ସମାଲୋଚନା:

ଇକୋଫେମିନିଜିମ୍ ଦୋହରା ଚିନ୍ତା ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ସମାଲୋଚନା କରେ ଯାହା ମଣିଷକୁ ପ୍ରକୃତି ଠାରୁ , ମନକୁ ଶରୀରରୁ ଏବଂ ପୁରୁଷକୁ ନାରୀଠାରୁ ଅଲଗା ଭାବେ ବିବେଚନା କରେ । ଏହି ଦ୍ୱୈତ ଚିନ୍ତାଧାରା (ବାଇନାରୀ)ଗୁଡ଼ିକ ଶ୍ରେଣୀବଦ୍ଧ ସଂରଚନାକୁ ଦୃଢ କରେ ଯାହା ନାରୀ ଏବଂ ପ୍ରକୃତିର ମୂଲ୍ୟକୁ ସଠିକ ଆସନ ଦେଇନଥାଏ । ଏହି ଅସନ୍ତୁଳନ ଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରି, ଇକୋ'ମିନିଜିମ୍ ଜୀବନର ଏକ ସାମଗ୍ରିକ ଏବଂ ପରସ୍ପର ସହ ଜଡିତ ସମ୍ପର୍କକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରେ ।

୪ । ନାରୀବାଦୀ ପରିବେଶ ନୈତିକତା

ଇକୋଫେମିନିଷ୍ଟମାନେ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଏବଂ ଶୋଷଣ ଅପେକ୍ଷା ଯତ୍ନ ଏବଂ ସହଯୋଗର ଏକ ନୀତି ପାଇଁ ଯୁକ୍ତି କରନ୍ତି ।। ଏହି ନୈତିକ ଢାଞ୍ଚା ମାନବିକ ସମ୍ପର୍କ, ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଏବଂ ସମସ୍ତ ଜୀବଜନ୍ତୁଙ୍କ କଲ୍ୟାଣକୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଥାଏ । ଏହା ନରକୈନ୍ଦ୍ରିକ ବିଶ୍ୱ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ଦୂରେଇ ଯିବାକୁ ଆହ୍ୱାନ କରେ ଯାହା ପ୍ରକୃତିକୁ ମାନବର ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ କେବଳ ଏକ ଉତ୍ସ ଭାବରେ ଦେଖେ ।

୫ । ସ୍ଥାୟୀ ଜୀବନ ଏବଂ ସାମାଜିକ ନ୍ୟାୟ

ଇକୋଫେମିନିଜିମ୍ ସ୍ଥାୟୀ ଜୀବନଯାପନ ପାଇଁ ଓକିଲାତି କରେ ଓ ଏମିତି ଅଭ୍ୟାସ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରେ ଯାହା ପୃଥିବୀର ପାରିବେଶିକ ସୀମା ଓ ସନ୍ତୁଳନକୁ ସମ୍ମାନ କରେ । ଏହା ସାମାଜିକ ନ୍ୟାୟ ସହିତ ପରିବେଶର ସ୍ଥିରତାକୁ ଯୋଡିଥାଏ, ଏହା ସ୍ୱୀକାର କରେ ଯେ ପରିବେଶର ଅବନତି ବିଶେଷ ଭାବରେ ମହିଳା, ଆଦିବାସୀ ଏବଂ ଗରିବ ଲୋକଙ୍କୁ ହିଁ ପ୍ରଭାବିତ କରିଥାଏ । ଇକୋଫେମିନିଜିମ୍ ବ୍ୟବସ୍ଥିତ ପରିବର୍ତ୍ତନ ପାଇଁ ଆହ୍ୱାନ କରେ ଯାହା ପରିବେଶ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, ସାମାଜିକ ସମାନତା ଏବଂସାମୂହିକ ସୁସ୍ଥତାକୁ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦେଇଥାଏ।

୬ । ଇକୋଫେମିନିଜିମ୍ ଏବଂ ବୈଶିକ ଦକ୍ଷିଣ ଦେଶ (ଗ୍ଲୋବାଲ୍ ସାଉଥ୍)

ଇକୋଫେମିନିଜିମ୍ ଗ୍ଲୋବାଲ୍ ସାଉଥ୍,(ଯାହାକୁ ତୃତୀୟ ଦେଶ ସମୂହ କୁହାଯାଇପାରେ)ରେ ମହତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ପାଇଛି, ଯେଉଁଠାରେ ମହିଳାମାନେ ପ୍ରାୟତଃପରିବେଶ ବିନାଶର ପ୍ରଭାବ ବହନ କରନ୍ତି ଓ କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ହୁଅନ୍ତି । ଏହି ଅଞ୍ଚଳରମହିଳାମାନେ ନିଜ ପରିବାର ପାଇଁ ଖାଦ୍ୟ, ଜଳ ଏବଂ ଇନ୍ଧନର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା ପାଇଁ ଦାୟିତ୍ୱ ନେଇଥାନ୍ତି। ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ଜଙ୍ଗଲ ନଷ୍ଟ, ମରୁଭୂମି ଏବଂ ଜଳ ଅଭାବର ପ୍ରଭାବ ବିଶେଷ ଭାବରେ ପଡେ ।

କୃଷିକୁ ଶିଳ୍ପ ମାନ୍ୟତା ଦେବା ଉପରେ ବନ୍ଦନା ଶିବଙ୍କ ସମାଲୋଚନାରେ ଦର୍ଶାଯାଇଛି ଯେ ଅଧିକ ଉତ୍ପାଦନକାରୀ 'ସଲ କିସମ ଏବଂ ରାସାୟନିକ ସାର ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇଥିବା ସବୁଜ ବିପ୍ଳବ କିପରି ମହିଳାମାନଙ୍କର ପାରମ୍ପାରିକ କୃଷି ଜ୍ଞାନ ଏବଂ ଅଭ୍ୟାସକୁ ବିସ୍ଥାପିତ କଲା। ଭାରତରେ, ଜେନେଟିକ୍ ରୂପାନ୍ତରିତ ମଞ୍ଜି ପ୍ରଚଳନ ଏବଂ କୃଷିର ଶିଳ୍ପକରଣ (corporatisation) ମୃତ୍ତିକା ହ୍ରାସ, ଜଳ ଅଭାବ ଏବଂ ଜୈବ ବିବିଧତା ହରାଇବାରେ ସହାୟକ ହୋଇଛି । ପ୍ରାଥମିକ ଖାଦ୍ୟ ଉତ୍ପାଦକ ଏବଂ ବିହନ ସଞ୍ଚୟକାରୀ ଭାବରେ ମହିଳାମାନେ ନିରନ୍ତର କୃଷି, ଜୈବ ବିବିଧତା ସଂରକ୍ଷଣ ଏବଂ ଖାଦ୍ୟ ସାର୍ବଭୌମତ୍ୱ ପାଇଁ ପ୍ରଚାର କରୁଥିବା ଆନ୍ଦୋଳନରେ ମୁଖ୍ୟ ରହିଆସିଛନ୍ତି।

ଆଫ୍ରିକାରେ ମହିଳାମାନେ ଗ୍ରୀନ୍ ବେଲ୍ଟ ଆନ୍ଦୋଳନ ନାମକ ଏକ ପରିବେଶ ଆନ୍ଦୋଳନ ମାଧ୍ୟମରେ ଜଙ୍ଗଲ ସୃଷ୍ଟି ଏବଂ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଭିତ୍ତିକ ନିରନ୍ତର ବିକାଶକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରି ମହିଳାମାନେ ପରିବେଶ ସଂରକ୍ଷଣରଏକ ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି। ଜନ ଆନ୍ଦୋଳନ ମାଧ୍ୟମରେ ଗ୍ରୀନ୍ ବେଲ୍ଟ ଆନ୍ଦୋଳନର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ୱାଙ୍ଗାରି ମାଥାଇ ଦର୍ଶାଇଥିଲେ ଯେ ପରିବେଶ ପୁନରୁଦ୍ଧାର କିପରି ଉଭୟ ପରିବେଶ ଏବଂ ଲିଙ୍ଗଗତ ଅନ୍ୟାୟ ଦୂର କରିବାର ମାଧ୍ୟମ ହୋଇପାରିବ।

୭ ।ଇକୋଫେମିନିଜିମରେ ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ସହଯୋଗିତା ।

ଇକୋଫେମିନିଜିମ୍ ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ଭାବରେ, ଏହା ସ୍ୱୀକାର କରେ ଯେ ମହିଳା ଏବଂ ପ୍ରକୃତିର ଅତ୍ୟାଚାର ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ଅତ୍ୟାଚାର ଦ୍ୱାରା ଜଡିତ ହୋଇଛି, ଯେପରିକି ଗରିବ ମହିଳା, କଳାରଙ୍ଗ ଶ୍ରେଣୀର ମହିଳା, ଉପନିବେଶବାଦ, ଜାତି, ଶ୍ରେଣୀ, ଧର୍ମ, ଆଦିବାସୀ ମହିଳା ପ୍ରାୟତଃ ପରିବେଶ ଅବନତିର ସବୁଠାରୁ ବଡ ପ୍ରଭାବ ଅନୁଭବ କରନ୍ତିଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ଅଭିଜ୍ଞତାକୁ ଇକୋଫେମିନିଷ୍ଟ ସମସ୍ତ ବିଶ୍ଳେଷଣରେ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଭୂମିକା ପ୍ରଦାନ କରିଥାନ୍ତି । ଉପନିବେଶକରଣ ଏବଂ ପରିବେଶ ବିନାଶ ମଧ୍ୟରେ ଗୁପ୍ତସମ୍ପର୍କର ବୁଝାମଣା ସ୍ୱଦେଶୀ ଇକୋଫେମିନିଜିମ୍ ପାଇଁ ବିଶେଷ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ଆଦିବାସୀ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଉପରେ ପରିବେଶ ପରିଚାଳନା ଦାୟିତ୍ୱ ଦୀର୍ଘ ଦିନର ପରମ୍ପରା ଭାବେ

ରହିଛି, ଉପନିବେଶବାଦଦ୍ୱାରା ଏହା କ୍ଷୁର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଛି ।ଜଙ୍ଗଲଜମିରୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଉଚ୍ଛେଦ, ଏବଂ ଉତ୍ସ ଗୁଡିକର ଅତ୍ୟଧିକ ଉତ୍ତୋଳନ (ପାଣି, ଖଣିଜ ସମ୍ପଦ ଇତ୍ୟାଦି) ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ବୃହତ ପ୍ରଭାବ ପକେଇଛି ।ଏସବୁ ଷଡଯନ୍ତ୍ରକୁ ଅନୁଭବ କରି ଖଣି, ଖଦାନ ଏବଂ ଶିଳ୍ପ ବିକାଶର ପ୍ରଭାବରୁ ଜମି, ଜଳ ଏବଂ ସାଂସ୍କୃତିକ ପରିମଣ୍ଡଳକୁ ସୁରକ୍ଷା ଦେବା ପାଇଁ ଆଦିବାସୀ ମହିଳାମାନେ ସଂଘର୍ଷର ଅଗ୍ରଭାଗରେ ରହିଛନ୍ତି ।

ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରରେ, ୱିନୋନା ଲାଡୁକେଙ୍କ ପରି ସ୍ୱଦେଶୀ ଇକୋଫେମିନିଷ୍ଟମାନେ ଉତ୍ସ ଉତ୍ତୋଳନ ପ୍ରକଳ୍ପ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସଂଗ୍ରାମରେ ଅଗ୍ରଣୀ ରହିଆସିଛନ୍ତି ଯାହା ଆଦିବାସୀ କ୍ଷେତ୍ର ତଥା ସେମାନଙ୍କ ଜୀବିକା ପ୍ରତି ବିପଦ ସୃଷ୍ଟି କରୁଛି । ସମାନ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ବିଶ୍ୱ ସଂଗଠନ ସହିତ ଲାଡୁକେଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ ପରିବେଶ ବିନାଶ ପ୍ରତି୍ାନ ଦେଇଛି ଏବଂ ପରିଶେଷରେ ଭୂତଳ ତୈଳ ପାଇପଲାଇନ,ଉତ୍ସ ଉତ୍ତୋଳନ ଗୁଡିକ କିପରି ଆଦିବାସୀ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଉପରେ ଉପରେ ସାମାଜିକ ପ୍ରଭାବ ପକାଇଥାଏ ତାହା ଆଲୋଚନା କରିଛି । ତାଙ୍କର ସକ୍ରିୟତା ବିକାଶ ନାମରେ ବିଶ୍ୱରେ ଉପନିବେଶବାଦକୁ ବିଲୋପ କରିବା ଏବଂ ପରିବେଶ ଗତିବିଧିରେ ସ୍ୱଦେଶୀ ସ୍ୱରକୁ ମଜବୁତ କରିବାର ଗୁରୁତ୍ୱକୁ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦିଏ ।

୮ ।ଇକୋଫେମିନିଜିମ୍: ଜଳବାୟୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ସହିତ ସମ୍ପର୍କ ।

ଜଳବାୟୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଉଛି ଅନ୍ୟତମ ଚର୍ଚ୍ଚିତ ବିଷୟ ଏବଂ ଆମ ସମୟର ବିଶ୍ୱସ୍ତରୀୟ ଆହ୍ୱାନ । ଏହା ଇକୋଫେମିନିଜିମ୍ ଏକ ମାଇକ୍ରୋସ୍କୋପିକ୍ ଦୃଶ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରେ ଯାହା ମାଧ୍ୟମରେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ଉପରେ ଏହାର ଲିଙ୍ଗଗତ ପ୍ରଭାବ ବୁଝିବା , ବିଶେଷତଃ ଗ୍ଲୋବାଲ୍ ସାଉଥରେ, ଯେଉଁମାନେ କୃଷି, ଜଳ ସଂଗ୍ରହ ଏବଂ କୃଷିକ୍ଷେତ୍ରର ଯତ୍ନ ନେବାରେ ଜଳବାୟୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦ୍ୱାରା ସିଧାସଳଖ ଭାବରେ ପ୍ରଭାବିତ ହୁଅନ୍ତି । ମରୁଡ଼ି, ବନ୍ୟା, ଏବଂ ଖାଦ୍ୟ ଅଭାବର ପ୍ରଭାବକୁ ସେମାନେ ପ୍ରାୟତଃପ୍ରଥମେ ଅନୁଭବ କରନ୍ତି, ତଥାପି ସେମାନଙ୍କ ସ୍ୱର ପ୍ରାୟତଃଜଳବାୟୁ ନୀତି(climatepolicy) ଆଲୋଚନା ବେଳେ ବାଦ ପଡିଥାଏ ।

ଇକୋଫେମିନିଷ୍ଟ ଅନୁସନ୍ଧାନକାରୀମାନେ ଯୁକ୍ତି କରନ୍ତି ଯେ ଜଳବାୟୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଉଛି ପିତୃତାନ୍ତ୍ରିକତା, ପୁଞ୍ଜିବାଦ ଏବଂ ଉପନିବେଶବାଦୀତାର ବୃହତ ବ୍ୟବସ୍ଥିତ ପ୍ରଭାବର ଏକ ଲକ୍ଷଣ, ଯାହା ଦୀର୍ଘମିଆଦୀ ପରିବେଶ ଆକ୍ରମଣ ଏବଂ ଅସନ୍ତୁଳନ ଉପରେ ସ୍ୱଳ୍ପ ମିଆଦି ଆର୍ଥିକ ଲାଭକୁ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦେଇଥାଏ । ପ୍ରାକୃତିକ ସମ୍ପଦର ଶୋଷଣ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଥିବା ଏକ୍ସଟ୍ରାକ୍ଟିଭିଷ୍ଟ ଅର୍ଥନୈତିକ ମଡେଲ (Extractivist Economic Model) ଜଳବାୟୁ ପରିବର୍ତ୍ତନର ଏକ ପ୍ରମୁଖ କାରଣ ଅଟେ । ପୃଥିବୀର ପରିବେଶ ସନ୍ତୁଳନକୁ ସମ୍ମାନ ଦେଉଥିବା ସ୍ଥାୟୀ, ପୁନଃ ନିର୍ମାଣ ପାରମ୍ପରିକ ଅଭ୍ୟାସ ଆଡକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବାକୁ ଇକୋଫେମିନିଜିମ୍ ଆହ୍ୱାନ କରେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଜଳବାୟୁ ସଙ୍କଟ ଦୂର କରିବାରେ ମହିଳାଙ୍କ ସ୍ୱର (ବିଶେଷକରି ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳ ଏବଂ ଆଦିବାସୀ) ଶୁଣିବା ଜରୁରୀ ଅଟେ । ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱରେ ମହିଳାମାନେ ତୃଣମୂଳ ଜଳବାୟୁ ନ୍ୟାୟ ଆନ୍ଦୋଳନର ନେତୃତ୍ୱ ନେଉଛନ୍ତି, ଅକ୍ଷୟ ଶକ୍ତି, ନିରନ୍ତର କୃଷି ଏବଂ ପରିବେଶ (ଋମଜ୍ଞକ୍ଷଜ୍ଞକ୍ଷରଞ୍ଜ)ର ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ଓକିଲାତି କରୁଛନ୍ତି । ଅନେକ ଆଦିବାସୀ ସମ୍ପ୍ରଦାୟରେ ମହିଳାମାନେ ପାରମ୍ପାରିକ ପରିବେଶ ଜ୍ଞାନର ରକ୍ଷକ ଅଟନ୍ତି, ଯାହା ପରିବେଶ ସହିତ କିପରି ସୁସମ୍ପର୍କରେ ଜୀବନଯାପନ କରିବେ ସେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମୂଲ୍ୟବାନ ଜ୍ଞାନ ପ୍ରଦାନ କରେ ।

୯ ।ଇକୋଫେମିନିଜିମର ଆହ୍ୱାନ ଏବଂ ସମାଲୋଚନା ।

ଯଦିଓ ଇକୋଫେମିନିଜିମ୍ ଲିଙ୍ଗ (ପିତୃତାନ୍ତ୍ରିକ) ଏବଂ ପରିବେଶ ପ୍ରସଙ୍ଗର ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ସମ୍ପର୍କକୁ ଏକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ସମାଲୋଚନା କରେ, ଏହା ମଧ୍ୟ ନିଜେ ସମାଲୋଚନାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଛି । ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ଇକୋଫେମିନିଜିମର ଏକ ମୁଖ୍ୟ ସମାଲୋଚନା ହେଉଛି ଏହାର ପରିବେଶ ସହିତ ମହିଳାଙ୍କ ପ୍ରାକୃତିକ ସଂଯୋଗକୁ ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ କରିବାର ପ୍ରବୃତ୍ତି,ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର ସନ୍ତାନ ଧାରଣ (Biotic)ସମ୍ଭାବନା କିମ୍ବା ମାତାଙ୍କ ଭୂମିକା ହେତୁ ପରିବେଶର ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ଭାବରେ ଅଙ୍ଗାଙ୍ଗି ଭାବେ ଜଡିତ ବୋଲି ଚିତ୍ରଣ କରିବା । ପାରମ୍ପାରିକ ଲିଙ୍ଗଗତ ଭୂମିକାକୁ ଦୃଢ କରିବା ଏବଂ ଲିଙ୍ଗଗତ ବୈଷମ୍ୟକୁ ଆହ୍ୱାନ କରିବାର ନାରୀବାଦୀ ଲକ୍ଷ୍ୟକୁ ଦୁର୍ବଳ କରିବା ଭଳି ଏହି ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକତା ଦେଖାଗଲା । ଏହି ସମାଲୋଚନାର ଉତ୍ତରରେ ସମସାମୟିକ ପରିବେଶ ନାରିବାଦୀ (Ecofeminist) ମାନେ ଗୁରୁତ୍ୱାରୋପ କରିଛନ୍ତି ଯେ ପରିବେଶ ସହିତ ମହିଳାଙ୍କ ସଂଯୋଗ ଜୈବିକ ନୁହେଁ କିନ୍ତୁ ସାମାଜିକ ତଥା ସାଂସ୍କୃତିକ ଭାବରେ ନିର୍ମିତ ଏବଂ ସମାଜରେ ସେମାନଙ୍କର ଭୂମିକା ଦ୍ୱାରାହିଁ ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇଛି ଯେଉଁଠାରେ ସେମାନଙ୍କୁ ମାତା ଭାବେ ପାଳିବା, ଖାଦ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ ଏବଂ ଉତ୍ସ ପରିଚାଳନା ଦାୟିତ୍ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବେ ଦିଆଯାଇଛି । ମହିଳା ଏବଂ ପ୍ରକୃତି ମଧ୍ୟରେ ଏହି ସାମାଜିକ ଭାବରେ ନିର୍ମିତ ସମ୍ପର୍କ ପିତୃତାନ୍ତ୍ରିକତା ଏବଂ ପୁଞ୍ଜିବାଦର ସ୍ୱୟଂଶାସିତ ଭୂମିକାକୁ ପ୍ରତିଫଳିତ କରିଥାଏ, ଯାହା ପରିବେଶ ଅବନତି ସହିତ ଜଡିତ ଦାୟିତ୍ୱସହିତ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ଅଯୌକ୍ତିକ ଭାବରେ ଭାର ଦେଇଥାଏ । ଏକ ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକବାଦୀ ସଂଯୋଗ ପରିବର୍ତ୍ତେ, ଇକୋଫେମିନିଷ୍ଟମାନେ ମତ ଦିଅନ୍ତି ଯେ ମହିଳାମାନଙ୍କର ସାମାଜିକ ସ୍ଥିତି ସେମାନଙ୍କୁ ପରିବେଶଗତ ଆହ୍ୱାନର ମୁକାବିଲା ପାଇଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ଶକ୍ତି ଏବଂ ନେତୃତ୍ୱର ସମ୍ଭାବନା ଯୋଗାଇଥାଏ ।

ଇକୋଫେମିନିଜିମର ଅନ୍ୟ ଏକ ସମାଲୋଚନା ନିଜେ ନାରୀବାଦୀ ଏବଂ ପରିବେଶ ପରିସରରୁ ଆସିଥାଏ । କେତେକ ନାରୀବାଦୀ ଯୁକ୍ତି କରନ୍ତି ଯେ ଇକୋଫେମିନିଜିମ୍ ପରିବେଶ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଅଧିକ ଧ୍ୟାନ ଦେଇ ନାରୀବାଦର ରାଜନୈତିକ ଲକ୍ଷ୍ୟକୁ ହ୍ରାସ କରିଥାଏ, ପରିବେଶବିତ ମାନେ ଲିଙ୍ଗ ଏବଂ ପରିବେଶ ନ୍ୟାୟକୁ ଏକତ୍ର କରିବା ପାଇଁ ଇକୋଫେମିନିଜିମକୁ ସମାଲୋଚନା କରନ୍ତି, ଯାହାଦ୍ୱାରା ପରିବେଶ ସକ୍ରିୟତାର ଧ୍ୟାନ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟତା ହରାଇଥାଏ। ଅବଶ୍ୟ, ଏହି ସମାଲୋଚକମାନେ ଲିଙ୍ଗ, ପରିବେଶ ସମସ୍ୟା ଏବଂ ସାମାଜିକ ନ୍ୟାୟ ମଧ୍ୟରେ ଅବିଚ୍ଛେଦ୍ୟ ସମ୍ପର୍କ କୁ ଅଣଦେଖା କରନ୍ତି, ଯାହା ଅନେକ ବିଶ୍ୱସ୍ତରୀୟ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ନିଶ୍ଚିତ ଗଭୀର ଭାବରେ ଜଡିତ ।

ଇକୋଫେମିନିଜିମର ପ୍ରକାର

ଇକୋଫେମିନିଜିମ୍ ଏକ ବୃହତ ଆନ୍ଦୋଳନ ନୁହେଁ କିନ୍ତୁ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ତରରେ ଗଠିତ ହୋଇଛି, ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲିଙ୍ଗ ଏବଂ ପରିବେଶ ସମସ୍ୟା ମଧ୍ୟର ସମ୍ପର୍କ ଉପରେ ବିଭିନ୍ନ ଦିଗ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱାରୋପ କରାଯାଇଛି ।

କେତେକ ମୁଖ୍ୟ ପ୍ରକାରର ଇକୋଫେମିନିଜିମ୍ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ:

୧ ।ସାଂସ୍କୃତିକ ଇକୋଫେମିନିଜିମ

ଏହି ଶାଖା ମହିଳା ଏବଂ ପ୍ରକୃତି ମଧ୍ୟରେ ଆତ୍ମିକ ଏବଂ ପ୍ରତୀକାତ୍ମକ ସମ୍ପର୍କ ଉପରେ ଧ୍ୟାନ ଦେଇଥାଏ । ସାଂସ୍କୃତିକ ଇକୋଫେମିନିଷ୍ଟମାନେ ମହିଳାଙ୍କଭୂମିକାକୁ ଜୀବନ ପ୍ରଦାନକାରୀ, ଯତ୍ନ ନେଉଥିବା ଏବଂ ପାଳକ ଭାବରେ ଗଣନା କରନ୍ତି, ଏହି ଭୂମିକାକୁ ପ୍ରାକୃତିକ ଦୁନିଆର ପୁନର୍ନିର୍ମାଣ କ୍ଷମତା ସହିତ ଜଡିତ ବୋଲି ଦେଖନ୍ତି। ସେମାନେ ପ୍ରାୟତଃ ସ୍ୱଦେଶୀ ଆତ୍ମିକତା ଏବଂ ଦେବଦେବୀ ପୂଜାପାଠରୁ ଏହା ଚିତ୍ରିତ କରନ୍ତି, ପ୍ରକୃତିର ଚକ୍ର ଏବଂ ଶକ୍ତି ସହିତ ଏକ ସମନ୍ୱୟ ମାଧ୍ୟମରେ ମହିଳାଙ୍କ ଭୂମିକାକୁ ପୁନରୁଦ୍ଧାର ଏବଂ ସଶକ୍ତ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି । ଅବଶ୍ୟ, ଏହି ଭୂମିକା ମହିଳାଙ୍କ ଭୂମିକାକୁ ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ କରିବା ଏବଂ ଲିଙ୍ଗଗତ ବୈଷମ୍ୟକୁ ଚିରସ୍ଥାୟୀ କରି ସମାଲୋଚନାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଛି ।

୨ । ସମାଜବାଦୀ ଇକୋଫେମିନିଜିମ୍

ଇକୋଫେମିନିଜିମର ଏହି ଶାଖା ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ ଅର୍ଥନୈତିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପାଇଁ ପ୍ରକୃତି ଓ ମହିଳାଙ୍କ ପ୍ରତି ହେଉଥିବା ଅତ୍ୟାଚାର ଉପରେ ଧ୍ୟାନ ଦେଇଥାଏ ।। ମାର୍କ୍ସବାଦୀ ତତ୍ତ୍ୱକୁ ଆଧାରକରି ସମାଜବାଦୀ ଇକୋଫେମିନିଷ୍ଟମାନେ ଯୁକ୍ତି କରନ୍ତି ଯେ ପୁଞ୍ଜିବାଦ ଅଧିକ ଲାଭ ପାଇଁ ଉଭୟ ମହିଳାଙ୍କ ଶ୍ରମ ଏବଂ ପ୍ରାକୃତିକ ଉପଯୋଗ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ ଯାହା ଏକ ଅସମାନ ଚିରସ୍ଥାୟୀ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଦିଏ।। ପୁଞ୍ଜିବାଦକୁ ଭାଙ୍ଗିବା ଏବଂ ଅଧିକ ମାନବିକ ସମାନତା, ପରିବେଶଗତ ଭାବରେ ସ୍ଥାୟୀ ପ୍ରଣାଳୀ ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ସେମାନେ ଆହ୍ୱାନ ଦେଇଛନ୍ତି ଯାହା ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ସୁସ୍ଥତା ଏବଂ ଲାଭ ଉପରେ ପରିବେଶ ପରିଚାଳନାକୁ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦେଇଥାଏ।

୩। ବସ୍ତୁବାଦୀ ଇକୋଫେମିନିଜିମ୍

ସମାଜବାଦୀ ଇକୋଫେମିନିଜିମ୍ ସହିତ ଜଡିତ ବସ୍ତୁବାଦୀ ଇକୋ'ମିନିଜିମ୍ ବସ୍ତୁ ସହିତ ଜଡିତ ମହିଳାଙ୍କ ଜୀବନର ଅବସ୍ଥା ଏବଂ ପରିବେଶ ସହିତ ସେମାନଙ୍କର ପାରସ୍ପରିକ କ୍ରିୟା ଦ୍ୱାରା ଏହା କିପରି ରୂପ ଧାରଣ କରେ ତାହା ଉପରେ ଧ୍ୟାନ ଦେଇଥାଏ । ଏହି ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ଜୋର ଦେଇଥାଏ ଯେ ପରିବେଶର ଅବକ୍ଷୟ କିପରି ମହିଳାଙ୍କ ଦୈନନ୍ଦିନ ବଞ୍ଚିବା ଉପରେ ସିଧାସଳଖ ପ୍ରଭାବ ପକାଇଥାଏ, ବିଶେଷତଃ ବିଶୁଦ୍ଧ ଜଳ, ଖାଦ୍ୟ ଏବଂ ଶକ୍ତି ପାଇବାରେ ସେମାନେ କିପରି ଅସୁବିଧା ଭୋଗ କରନ୍ତି । ବସ୍ତୁବାଦୀ ଇକୋଫେମିନିଷ୍ଟମାନେ ଅର୍ଥନୈତିକ ଏବଂ ପରିବେଶ ସଂସ୍କାର ପାଇଁ ଓକିଲାତି କରନ୍ତି ଯାହା ବଞ୍ଚିତ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖିଥାଏ, ପରିବେଶ ଶୋଷଣର ସହ ଲିଙ୍ଗଗତ ବୈଷମ୍ୟରେ ଅର୍ଥନୈତିକ ଭୂମିକାକୁ ଏହା ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦେଇଥାଏ ।

୪ । ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଇକୋଫେମିନିଜିମ୍:

ଏହା ପୃଥିବୀ ସହିତ ମହିଳାମାନଙ୍କର ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ସଂଯୋଗ ଉପରେ ଧ୍ୟାନ ଦେଇ ପରିବେଶବାଦ ଓ ନାରୀବାଦୀରେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତାକୁ ଓ ପ୍ରକୃତିର ପବିତ୍ରତାକୁ ଏକତ୍ର କରେ ।। ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଇକୋଫେମିନିଷ୍ଟମାନେ ଉଭୟ ମହିଳା ଏବଂ ପ୍ରକୃତିର ପ୍ରାଧାନ୍ୟକୁ ନ୍ୟାୟ ଦେବାରେ ସେମାନଙ୍କର ଭୂମିକା ପାଇଁ ପିତୃତାନ୍ତ୍ରିକ ଆଧିପତ୍ୟକୁ ସମାଲୋଚନା କରନ୍ତି । ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ପରମ୍ପରାଗୁଡ଼ିକୁ ପୁନରୁଦ୍ଧାର କରି ପୃଥିବୀ ଏବଂ ନାରୀ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ସବୁକୁ ସମ୍ମାନ ଦେଇ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଇକୋଫେମିନିଷ୍ଟମାନେ ମଣିଷ ଏବଂ ପରିବେଶ ମଧ୍ୟରେ ଅଧିକ ସୁସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥାପନ କରିବାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖିଥାନ୍ତି ।

୫ । ରାଡିକାଲ୍ ଇକୋଫେମିନିଜିମ୍

ରାଡିକାଲ୍ ଇକୋଫେମିନିଜିମ୍ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ଭାବେ ପିତୃତାନ୍ତ୍ରିକତା ଉପରେ ଯାହା ଉଭୟ ମହିଳାଙ୍କ ଉପରେ ହେଉଥିବା ଅତ୍ୟାଚାର, ଦୁର୍ବଳତା ଏବଂ ପରିବେଶ ନଷ୍ଟ ହେବାର ମୂଳ କାରଣ ଅଟେ ବୋଲି କହନ୍ତି । ରାଡିକାଲ ଇକୋଫେମିନିଷ୍ଟମାନେ ଯୁକ୍ତି କରନ୍ତି ଯେ ପିତୃତାନ୍ତ୍ରିକ ପ୍ରଣାଳୀ ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ଭାବରେ ହିଂସାତ୍ମକ, ଉପର ଶ୍ରେଣିଗତ ଏବଂ ଶୋଷଣକାରୀ, ଏବଂ ସେମାନେ ଏହି ସଂରଚନାରେ ଏକ ବାଇପ୍ଲବିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ପାଇଁ ଆହ୍ୱାନ କରନ୍ତି । ଏହି ଇକୋଫେମିନିଜିମର ଏହି ରୂପ ପ୍ରାୟତଃ ପରିବେଶର କ୍ଷତି ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କାର୍ଯ୍ୟ ଉପରେ ଧ୍ୟାନ ଦେଇଥାଏ ଯେପରିକି କାଠକଟା ବିରୋଧୀ, ଆଣବିକ ବିରୋଧୀ ଏବଂ ପ୍ରଦୂଷଣ ବିରୋଧୀ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିବା ।

ବାସ୍ତବରେ ଇକୋଫେମିନିଜିମ୍: କିଛି ଘଟଣା ଏବଂ ପ୍ରମୁଖ ଆନ୍ଦୋଳନ

ଇକୋଫେମିନିଜିମ୍ ତୃଣମୂଳ ସ୍ତରର ପରିବେଶ ରକ୍ଷା ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଏକ ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଛି, ଗ୍ଲୋବାଲ୍ ସାଉଥରେ, ଯେଉଁଠାରେ ମହିଳାମାନେ ପରିବେଶ ସୁରକ୍ଷା ତଥା ସାମାଜିକ ନ୍ୟାୟ ପାଇଁ ସଂଗ୍ରାମ କରୁଛନ୍ତି। ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନଗୁଡ଼ିକ ପରିବେଶ ଏବଂ ଲିଙ୍ଗଗତ ନ୍ୟାୟର ଅନ୍ତଃ ସଂଯୋଗକୁ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦେଇ ଇକୋଫେମିନିଷ୍ଟ ନୀତିର ବାସ୍ତବବୈଶିକ ପ୍ରୟୋଗକୁ ଆଖିଆଗରେ ରଖେ ।

ଇକୋଫେମିନିଜିମ୍ ହେଉଛି ଏକ ଆନ୍ତଃବିଭାଗୀୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ଯାହା ପରିବେଶ ଏବଂ ନାରୀବାଦୀ ଚିନ୍ତାଧାରାକୁ ସଂଯୋଗ କରେ, ମାତୃ ପୃଥିବୀ ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କର ଶୋଷଣ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ସମ୍ପର୍କ ଓ ସେମାନଙ୍କ ଅସହାୟତାକୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଥାଏ ।। ଏହା ଶକ୍ତି ପ୍ରଣାଳୀ (powerdynamics), ବିଶେଷକରି ପିତୃତାନ୍ତ୍ରିକତାକୁ ଆହ୍ୱାନ (challenge)କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ, ଯାହା ଉଭୟ ପରିବେଶ ଏବଂ ଦଳିତ ଗୋଷ୍ଠୀକୁ କ୍ଷତି ପହଞ୍ଚାଏ ।ଅନେକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଘଟଣା ଅଧ୍ୟୟନ ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱରେ ବାସ୍ତବରେ ରେ ଇକୋଫେମିନିଜିମ୍ ର କାର୍ଯ୍ୟଧାରାକୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରେ ।

୧ ।ଗ୍ରୀନ୍ ବେଲ୍ଟ ମୁଭମେଣ୍ଟ(କେନିଆ):

ନୋବେଲ ଶାନ୍ତି ପୁରସ୍କାର ବିଜେତା ୱାଙ୍ଗାରି ମାଥାଇ ୧୯୭୭ ରେ କେନିଆରେ ଗ୍ରୀନ୍ ବେଲ୍ଟ ମୁଭମେଣ୍ଟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିଲେ, ଏହା ଇକୋଫେମିନିଜିମର ଅନ୍ୟ ଏକ ଉଦାହରଣ ।ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ଏକାସାଙ୍ଗରେ ବୃକ୍ଷରୋପଣ ଏବଂ ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣର ପରିବେଶସୁରକ୍ଷା ତଥା ସଂରକ୍ଷଣ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱାରୋପ କରିଛି। ଜଙ୍ଗଲ ନଷ୍ଟ ହେବା, ମୃତ୍ତିକା କ୍ଷୟ ଏବଂ ଜଳ ଅଭାବ ହେତୁ ପରିବେଶ ସଙ୍କଟକୁ ଦୂର କରିବା ପାଇଁ ଏହା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା, ଯାହା କେନିଆର ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳର ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ବିଶେଷ ଭାବରେ ପ୍ରଭାବିତ କରିଥିଲା । ବୃକ୍ଷରୋପଣ କାର୍ଯ୍ୟରେ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ଜଡିତ କରି ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ କେବଳ ପରିବେଶ ପୁନରୁଦ୍ଧାରକୁ ବୃଦ୍ଧି କରିନଥିଲା ବରଂ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ଆର୍ଥିକ ଏବଂ ସାମାଜିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ ସଶକ୍ତ କରିଥିଲା।ୱାଙ୍ଗାରି ମାଥାଇଙ୍କ ଦାୟିତ୍ୱରେ, ଗ୍ରୀନ୍ ବେଲ୍ଟ ଆନ୍ଦୋଳନ ପରିବେଶର ନଷ୍ଟ ଏବଂ ରାଜନୈତିକ ଦୁର୍ନୀତି ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ପର୍କକୁ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଏବଂ ସାମାଜିକ ନ୍ୟାୟ ପାଇଁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରିଥିଲା। ମହିଳାମାନେ ପରିବର୍ତ୍ତନର ପ୍ରମୁଖ ଏଜେଣ୍ଟ ହୋଇଥିଲେ, ଜଙ୍ଗଲ ସଂରକ୍ଷଣ ଉଦ୍ୟମକୁ ସେମାନେ ଆଗେଇ ନେଇଥିଲେ ଏବଂ ନିରନ୍ତର ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ କରିଥିଲେ । ଏହା ପରେ ଜଳବାୟୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ, ପରିବେଶର ସୁରକ୍ଷା ଏବଂ ପୁନରୁଦ୍ଧାର, ମହିଳା ଅଧିକାରର ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ଓକିଲାତି, ପରିବେଶ ଏବଂ ଲିଙ୍ଗଗତ ନ୍ୟାୟ ହାସଲ ପାଇଁ ଇକୋଫେମିନିଷ୍ଟ ନୀତି କିପରି ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଇପାରିବ ତାହା ଦର୍ଶାଇ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ସମ୍ପ୍ରସାରିତ ହୋଇଛି।

୨। ଷ୍ଟାଣ୍ଡିଂ ରକ୍ (ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକା)

୨୦୧୬ ରେ ଷ୍ଟାଣ୍ଡିଂ ରକ୍ ସିଓକ୍ସ ଟ୍ରାଇବ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ସହଯୋଗୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଡାକୋଟା ଆକ୍ସେସ୍ ପାଇପଲାଇନ (DAPL) ର ପ୍ରତିବାଦ ଇକୋ'ମିନିଜିମର ଅନ୍ୟ ଏକ ଉଦାହରଣ । ଏହି ପ୍ରତିରୋଧ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଆଦିବାସୀ ମହିଳାମାନେ ଏକ ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ, ଯାହା ଜଳ ଉତ୍ସ ଏବଂ ପବିତ୍ର ଜମିକୁ ପାଇପଲାଇନ ଦ୍ୱାରା ସମ୍ଭାବ୍ୟ ପ୍ରଦୂଷଣରୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲା। ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ପରିବେଶ ଚିନ୍ତା, ସ୍ୱଦେଶୀ ଅଧିକାର ଏବଂ ଲିଙ୍ଗକୁ ସଂଯୋଗ କରିଥିଲା, କାରଣ ମହିଳାମାନେ ଉଭୟ ସଂଗଠନର ତଥା ସକ୍ରିୟତାର ଅଗ୍ରଭାଗରେ ଥିଲେ, ପ୍ରାୟତଃ ଜଳ ତଥା ଜମିର ସଂରକ୍ଷକ ଭାବରେ ସେମାନଙ୍କର ଭୂମିକା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଥିଲେ ।

୩। ଲଭ୍ କେନାଲ (ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରଆମେରିକା)

୧୯୭୦ ଦଶକରେ ନ୍ୟୁୟର୍କର ନାଏଗ୍ରା ଜଳପ୍ରପାତ ନିକଟସ୍ଥ ଲଭ୍ କେନାଲ୍ ର ବାସିନ୍ଦା ଆବିଷ୍କାର କଲେ ଯେ ସେମାନଙ୍କ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଗୃହ ଏକ ବିଷାକ୍ତ ରାସାୟନିକ ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁ ଉପରେ ନିର୍ମିତ ହୋଇଛି। ପରିବେଶ ନ୍ୟାୟ ପାଇଁ ସଂଗ୍ରାମରେ ଅନେକ ନେତ୍ରୀ ସ୍ଥାନୀୟ ମହିଳା ଥିଲେ, ଯେଉଁମାନେ ପ୍ରଦୂଷଣ ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ ସେମାନଙ୍କ ପରିବାରର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଏବଂ ନିରାପତ୍ତା ସହିତ ଯୋଡିଥିଲେ। ଏହା ପ୍ରାୟତଃ ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକାର ଇକୋଫେମିନିଜିମର ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ଉଦାହରଣ ଭାବରେ ଦର୍ଶାଯାଇଥାଏ ।

ଯେହେତୁ ମହିଳା-ନେତୃତ୍ୱାଧୀନ ତୃଣମୂଳ ସ୍ତରରେ ପ୍ରଦୂଷକମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ତରଦାୟୀ କରିବା ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ପିଲାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସ୍ୱଚ୍ଛ, ନିରାପଦ ପରିବେଶ ଦାବି କରିବାକୁ ଉଦ୍ୟମର ଆୟୋଜନ କରାଯାଇଥିଲା ।

୩ । ଆଦିବାସୀ ମହିଳା ଏବଂ ଜଳ ସୁରକ୍ଷା ଆନ୍ଦୋଳନ ।

ଉତ୍ତର ଆମେରିକାରେ ଇକୋଫେମିନିଷ୍ଟ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପରେ ଆଦିବାସୀ ମହିଳାମାନେ ଆଗରେ ରହିଆସିଛନ୍ତି, ବିଶେଷକରି ଜଳକୁ ପ୍ରଦୂଷଣ ଏବଂ ଉତ୍ସ ଉତ୍ତୋଳନରୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ। ଷ୍ଟାଣ୍ଡିଂ ରକ୍ରେ ଡାକୋଟା ଆକ୍ସେସ୍ ପାଇପଲାଇନ (DAPL) ବିରୋଧରେ ଲଢେଇ ହେଉଛି ଅନ୍ୟତମ ।

ଭାରତୀୟ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଲିଙ୍ଗ ଏବଂ ପରିବେଶ ସମ୍ପର୍କ : ତତ୍ତ୍ୱଗତ ଭିତ୍ତିଭୂମି ।

ପିତୃତାନ୍ତ୍ରିକତା ଏବଂ ପରିବେଶ ଶୋଷଣ

ଇକୋଫେମିନିଜିମ୍ ସ୍ଥିର କରେ ଯେ ସମାନ ପିତୃତାନ୍ତ୍ରିକ ସଂରଚନା ଯାହା ଲିଙ୍ଗଗତ ଅତ୍ୟାଚାରରେ ସହାୟକ ହୁଏ ତାହା ମଧ୍ୟ ପରିବେଶର ଅବକ୍ଷୟକୁ ଇନ୍ଧନ ଦିଏ । ଭାରତରେ ପାରମ୍ପାରିକ ଲିଙ୍ଗଗତ ଭୂମିକା ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ଏପରି ସ୍ଥିତିରେ ରଖେ ଯେଉଁଠାରେ ସେମାନେ ପରିବେଶ ସମସ୍ୟା ଦ୍ୱାରା ସିଧାସଳଖ ପ୍ରଭାବିତ ହୁଅନ୍ତି, ତଥାପି ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରହଣ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ସେମାନଙ୍କର ସ୍ୱର ପ୍ରାୟତଃ ବଞ୍ଚିତ ହୁଏ । ଏହି ଦ୍ୱୈତ ଅତ୍ୟାଚାର ଏକ ନୀତିଗତ ଢାଞ୍ଚାର ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ସୂଚିତ କରେ ଯାହା ଏକକାଳୀନ ଉଭୟ ଲିଙ୍ଗ ଏବଂ ପରିବେଶ ନ୍ୟାୟକୁ ସମାଧାନ କରିଥାଏ ।

ପରିବେଶ ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକରେ ଲିଙ୍ଗଗତ ପ୍ରଭାବ

ଜଳ ଅଭାବ:

ଜଳ ଅଭାବ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ଅଧିକ ଭାବରେ ପ୍ରଭାବିତ କରିଥାଏ, ବିଶେଷକରି ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳରେ ଯେଉଁଠାରେ ସେମାନେ ଜଳ ସଂଗ୍ରହ ପାଇଁ ଉତ୍ତର ଦାୟୀ ଥାନ୍ତି । ଏହି କାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରାୟତଃ ଦୀର୍ଘ ଘଣ୍ଟା ଏବଂ ମହତ୍ୱ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଶାରୀରିକ ଚାପକୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିଥାଏ, ଯାହା ମହିଳାଙ୍କ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଉପରେ ପ୍ରଭାବ ପକାଇଥାଏ ଏବଂ ଶିକ୍ଷା ଲାଭ ଏବଂ ଅର୍ଥନୈତିକ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କର ସହଯୋଗକୁ ସୀମିତ କରିଥାଏ । ଇକୋଫେମିନିଷ୍ଟ ଦୃଷ୍ଟି ମାଧ୍ୟମରେ ଜଳ ଅଭାବକୁ ଦୂର କରିବା କେବଳ ଜଳ ଭିତ୍ତିଭୂମିର ଉନ୍ନତି ନୁହେଁ ବରଂ ଜଳ ପରିଚାଳନା ନିଷ୍ପତ୍ତିରେ ମହିଳାଙ୍କ ଅଂଶଗ୍ରହଣକୁ ମଧ୍ୟ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରେ ।

କୃଷି ପରିଚାଳନା

କୃଷି କ୍ଷେତ୍ରରେ ମହିଳାମାନେ ଚାଷରେ ଯଥେଷ୍ଟ ସହଯୋଗ କରନ୍ତି କିନ୍ତୁ ପ୍ରାୟତଃ ମାତ୍ର ସମ୍ପତ୍ତିର ଅଧିକାର ଏବଂ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେବା କ୍ଷମତା ସେମାନଙ୍କର ନଥାଏ । କୃଷିକୁ ଶିଳ୍ପ ଆଡକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ କେବଳ ବାଣିଜ୍ୟିକ ଚାଷ ଦ୍ୱାରା ମୃତ୍ତିକାର ଉର୍ବରତା ହ୍ରାସ କରିଛି, ଯାହା ମହିଳାଙ୍କ ସହାୟକ ଚାଷ ଉପରେ ପ୍ରଭାବ ପକାଇଥାଏ । ଇକୋଫେମିନିଷ୍ଟମାନେ ଜୈବ ବିବିଧତାକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରୁଥିବା, ପାରମ୍ପାରିକ ଜ୍ଞାନକୁ ସମର୍ଥନ କରୁଥିବା ଏବଂ ମହିଳା କୃଷକମାନଙ୍କୁ ସଶକ୍ତ କରୁଥିବା ପରିବେଶକୃଷି (agroecological) ପାଇଁ ପରାମର୍ଶ ଦିଅନ୍ତି ।

ଜଙ୍ଗଲ କ୍ଷୟ

ଜୈବ ବିବିଧତା, ଜଳବାୟୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଏବଂ ଅନେକ ଗ୍ରାମୀଣ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଜୀବିକା ପାଇଁ ଜଙ୍ଗଲ ଜରୁରୀ । ଜଙ୍ଗଲ ପରିଚାଳନାରେ ମହିଳାମାନଙ୍କର ଭୂମିକା, କାଠକୁ ଛାଡି ଅନ୍ୟ ବନ୍ୟାଜାତ ସାମଗ୍ରୀ ସଂଗ୍ରହଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ସଂରକ୍ଷଣ ପ୍ରୟାସରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିବା ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ଜଙ୍ଗଲର ଅବନତି ଏବଂ ଜଙ୍ଗଲ ନଷ୍ଟ ହେବା ଏହି ଉତ୍ସଗୁଡିକରେ ମହିଳାଙ୍କ ପ୍ରବେଶ ପ୍ରତି ବିପଦ ସୃଷ୍ଟି କରିଥାଏ, ଯାହା ସଂରକ୍ଷଣ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣର ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ଦର୍ଶାଇଥାଏ ଯେଉଁଥିରେ ମହିଳାଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ଏବଂ ଜ୍ଞାନ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହେବା ଜରୁରୀ ।

ବାୟୁ ପ୍ରଦୂଷଣ

ଭାରତରେ ସହରାଞ୍ଚଳ ଏବଂ ଓଦ୍ୟୋଗିକ ପ୍ରଦୂଷଣ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପ୍ରତି ବିପଦ ସୃଷ୍ଟି କରିଥାଏ, ଯାହା ମହିଳା ଏବଂ ଶିଶୁମାନଙ୍କୁ ଅଧିକ ଭାବରେ ପ୍ରଭାବିତ କରିଥାଏ । ପାରମ୍ପାରିକ ଇନ୍ଧନ ସହିତ ଘର ଭିତର ରୋଷେଇ ରନ୍ଧନ ପାଇଁ ମହିଳାମାନେ ଦାୟୀ ଥିବାରୁ , ଘର ଭିତରର ବାୟୁ ପ୍ରଦୂଷଣର ଅଧିକ ସଂସ୍ପର୍ଶରେ ଆସିଥାନ୍ତି । ବାୟୁ ପ୍ରଦୂଷଣକୁ ଦୂର କରିବା ପାଇଁ କେବଳ ସଫା(cleaner technology) ନୁହେଁ, ନୀତି ମଧ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକ ଯାହାକି ମହିଳାଙ୍କ ଉପରେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଉପରେ ପ୍ରଭାବକୁ ବିଚାରକୁ ନେଇ ଏବଂ ସ୍ୱଚ୍ଛ ଶକ୍ତି ବିକଳ୍ପ ପାଇଁ ସହାୟତା ଯୋଗାଇବ ।

ଜଳବାୟୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ

ଜଳବାୟୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ବିଦ୍ୟମାନ ଲିଙ୍ଗଗତ ଅସମାନତାକୁ ଆଖି ଆଗରେ ରଖି ମହିଳାଙ୍କୁ ବିଶେଷ ଭାବରେ ଦୁର୍ବଳ ଆଦିବାସୀ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଗୁଡିକୁ ଅଧିକ ପ୍ରଭାବିତ କରିଥାଏ । ଜଳବାୟୁ ଢାଞ୍ଚାରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କୃଷି ଉତ୍ପାଦନ, ଜଳ ଉପଲବ୍ଧତା ଏବଂ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ 'ଳା'ଳକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିଥାଏ, ଯାହାକି ମହିଳାଙ୍କ ଭୂମିକା ଏବଂ ଜୀବିକା ଉପରେ ପ୍ରଭାବ ପକାଇଥାଏ । ଇକୋଫେମିନିଷ୍ଟ ଆଭିମୁଖ୍ୟ ଜଳବାୟୁର ସ୍ଥିରତାର ଆବଶ୍ୟକତା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱାରୋପ କରେ ଯାହା ଲିଙ୍ଗ ସମ୍ବେଦନଶୀଳ ଏବଂ ମହିଳାଙ୍କ ସହଯୋଗ ଏବଂ ସହଭାଗୀତା କୁ ସମର୍ଥନ କରେ ।

ସ୍ୱଦେଶୀ ଜ୍ଞାନ ଏବଂ କୌଶଳ :

ପାରମ୍ପାରିକ ଇକୋଲୋଜିକାଲ୍ ଜ୍ଞାନ (TEK):

ଭାରତର ଆଦିବାସୀ ମହିଳାମାନେ ପ୍ରାୟତଃ ସ୍ଥାନୀୟ ପରିବେଶ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ (Ecosystem)ଏବଂ ସ୍ଥାୟୀ ପାରମ୍ପରିକ ପରିଚାଳନା ବିଷୟରେ ବ୍ୟାପକ ଜ୍ଞାନ ଧାରଣ କରିଥାନ୍ତି । ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ପରିବେଶ ପରିଚାଳନା ଏବଂ ସଂରକ୍ଷଣ ପାଇଁ ଏହି ଜ୍ଞାନ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ଇକୋଡେମିନିଜିମ୍ TEK କୁ ମୁଖ୍ୟ ସ୍ରୋତ ପରିବେଶ ନୀତିରେ ଏକୀକୃତ କରିବା ଏବଂ ପ୍ରାକୃତିକ ସମ୍ପଦର ଅଗରସୁରକ୍ଷା କର୍ମୀ ଭାବରେ ଆଦିବାସୀ ମହିଳାମାନଙ୍କର ଭୂମିକାକୁ ସ୍ୱୀକୃତି ଦେବା ପାଇଁ ଓକିଲାତି କରେ ।

ସମ୍ପ୍ରଦାୟ-ଆଧାରିତ ଉତ୍ସ ପରିଚାଳନା

ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଭିତ୍ତିକ ଉତ୍ସ ପରିଚାଳନା ମଡେଲଗୁଡିକ ଭାରତରେ ଆଦିବାସୀ ଗୋଷ୍ଠୀ ଦ୍ୱାରା କରାଯାଇଥାଏ, ସ୍ଥାୟୀ ପରିବେଶ ପରିଚାଳନା ପାଇଁ ମୂଲ୍ୟବାନ ଶିକ୍ଷା ମଧ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରିଥାଏ । ଏହି ମଡେଲଗୁଡିକ ପ୍ରାୟତଃ ସାମୂହିକ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେବାକୁ ଜଡିତ ଏବଂ ଉତ୍ସ ପରିଚାଳନା

ଏବଂ ସଂରକ୍ଷଣରେ ମହିଳାଙ୍କ ଭୂମିକାକୁ ସ୍ୱୀକୃତି ଦେଇଥାଏ । ଏହି ଅଭ୍ୟାସଗୁଡ଼ିକୁ ବ୍ୟାପକ ନୀତିଗତ ଢାଞ୍ଚାରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିବା ଦ୍ୱାରା ସ୍ଥିରତା ଏବଂ ଲିଙ୍ଗଗତ ସମାନତା ବୃଦ୍ଧି କରିପାରିବ ।

ଭାରତର କିଛି ପ୍ରମୁଖ ଇକୋଫେମିନୀଷ୍ଟ ଆନ୍ଦୋଳନ

୧ । ଚିପକୋ ଆନ୍ଦୋଳନ

ବାସ୍ତବରେ ଇକୋଫେମିନିଜିମର ଏକ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଉଦାହରଣ ହେଉଛି ଚିପକୋ ଆନ୍ଦୋଳନ ।ଭାରତରେ ଏହି ତୃଣମୂଳ ପରିବେଶ ଅଭିଯାନ ୧୯୭୦ ଦଶକରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନର ନାମ "ଚିପକୋ" ଅର୍ଥାତ୍ ହିନ୍ଦୀରେ "ଆଲିଙ୍ଗନ କରିବା" କିମ୍ବା ଆବଦ୍ଧ କରିବା, ସେମାନଙ୍କର ଅହିଂସା ପ୍ରତିରୋଧକୁ ପ୍ରତୀକ କରି ମହିଳାମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବୃକ୍ଷକୁ ଆଲିଙ୍ଗନ କରିବାକୁ ପ୍ରତୀକାତ୍ମକ ଭାବେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ବାଣିଜ୍ୟିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କାଠ ଗଣ୍ଡି କଟା ହେତୁ ଜଙ୍ଗଲ ନଷ୍ଟ ହେବା ଏବଂ ପରିବେଶର ଅବକ୍ଷୟ ହେତୁ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା, ଯାହା ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳର ଜୀବଜନ୍ତୁ ତଥା ଜଳ ଉପରେ ନିର୍ଭରଶୀଳ ମହିଳା ମାନଙ୍କୁ ବହୁ ଭାବରେ ପ୍ରଭାବିତ କରୁଥିଲା ।

ଚିପକୋ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଭାରତର ବିଶିଷ୍ଟ ପରିବେଶବିତ୍ ସୁନ୍ଦରଲାଲ ବହୁଗୁଣାଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । ଜଙ୍ଗଲ ଗଛ କାଟିବାରୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ଏହା ଉତ୍ତରାଖଣ୍ଡର ହିମାଳୟ ଅଞ୍ଚଳରେ (ସେତେବେଳେ ଉତ୍ତରପ୍ରଦେଶର ଏକ ଅଂଶ) ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ବହୁଗୁଣା,ଚଣ୍ଡୀ ପ୍ରସାଦ ଭଟ୍ଟ ଏବଂ ଗୌରା ଦେବୀଙ୍କ ସହ ଅନ୍ୟ ନେତା ଓ ସ୍ଥାନୀୟ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ, ବିଶେଷକରି ମହିଳାମାନେ ଗଛ ଆଲିଙ୍ଗନ କରି ଜାବୁଡ଼ି ଧରି ଠିଆହୋଇ ରହିବା ଏବଂ ସେମାନଙ୍କୁ କାଟିବାରେ ରୋକିବାରେ ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ।

ଜଙ୍ଗଲ ନଷ୍ଟ ହେବା ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ଅର୍ଥନୈତିକ ଏବଂ ସାମାଜିକ ଜୀବନ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ସିଧାସଳଖ ସମ୍ପର୍କକୁ ଚିହ୍ନି ମହିଳାମାନେ ଚିପକୋ ଆନ୍ଦୋଳନର ଅଗ୍ରଭାଗରେ ଥିଲେ । ନିଜକୁ ସଂଗଠିତ କରି ଅହିଂସା ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦର୍ଶନ ପ୍ରଣାଳୀ ବ୍ୟବହାର କରି ଯେପରିକି ବୃକ୍ଷକୁ କୁଣ୍ଢେଇ ଧରିବା ଏବଂ ଜଙ୍ଗଲର ବ୍ୟବଶସାୟିକ ସ୍ଥାନ ଦଖଲ କରିବା ଦ୍ୱାରା ଚିପକୋ ଆନ୍ଦୋଳନର ମହିଳାମାନେ ବ୍ୟାପକ ଜଙ୍ଗଲ ନଷ୍ଟକୁ ରୋକିବାରେ ସକ୍ଷମ ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ଅଧିକ ସ୍ଥାୟୀ ଜଙ୍ଗଲ ସୃଷ୍ଟି ପାଇଁ ନେତୃତ୍ୱ ନେଇଥିଲେ । ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ଏକ ଆଦର୍ଶ ଉଦାହରଣ ପାଲଟିଛି ଯେ କିପରି ମହିଳାମାନଙ୍କର ପରିବେଶ ସକ୍ରିୟତା ସେମାନଙ୍କ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ମଧ୍ୟରେ ଯତ୍ନପ୍ରଦାନକାରୀ ଭାବରେ ସେମାନଙ୍କର ଭୂମିକା ଦ୍ୱାରା ପ୍ରେରିତ ହୋଇପାରେ ।

୨ । ନର୍ମଦା ବଚାଓ ଆନ୍ଦୋଳନ :

ଭାରତର ନର୍ମଦା ନଦୀରେ ବୃହତ ବନ୍ଧ ନିର୍ମାଣ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ଅନ୍ୟ ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଇକୋଫେମିନିଷ୍ଟ ଆନ୍ଦୋଳନ ଅଧ୍ୟୟନ ଅଟେ । ସ୍ଥାନୀୟ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ବିସ୍ଥାପନ ଏବଂ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିବେଶ (ecosystem)ନଷ୍ଟ ହେବା ମୁଖ୍ୟ ଚିନ୍ତାର ବିଷୟ । ଏହି ଯୋଜନା ବିରୋଧର ଆୟୋଜନରେ ମହିଳାମାନେ ବିଶେଷ କରି ସ୍ଥାନୀୟ ତଥା ଆଦିବାସୀ ସମ୍ପ୍ରଦାୟରମହିଳା ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ସେମାନେ ଜମି ଏବଂ ଜଳ ସମ୍ବଳର କ୍ଷୟକୁ ସାମାଜିକ ନ୍ୟାୟ ଏବଂ ଲିଙ୍ଗଗତ ଅସମାନତାର ବ୍ୟାପକ ପ୍ରସଙ୍ଗ ସହିତ ଯୋଡିଥିଲେ, ଯାହା ବିତର୍କକୁ ଉଭୟ ପରିବେଶ ଏବଂ ନାରୀବାଦୀ ଚିନ୍ତାଧାରାକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରିଥିଲା ।

ଏହି ଅଧ୍ୟୟନଗୁଡ଼ିକ ପରିବେଶ ନ୍ୟାୟ ଏବଂ ଲିଙ୍ଗଗତ ସମାନତା କିପରି ଗଭୀର ଭାବରେ ଜଡିତ ତାହା ଦର୍ଶାଇ ଇକୋଫେମିନିଜିମର ଅବଦାନକୁ ସ୍ୱୀକାର କରେ । ପ୍ରତ୍ୟେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ, ମହିଳାମାନେ ନିରନ୍ତର ପରିବେଶ ଅଭ୍ୟାସ ତଥା ଅତ୍ୟାଚାରର ଆହ୍ୱାନ ଓ ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ଓକିଲାତି କରିବାରେ ନେତୃତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି ଯାହା ଉଭୟ ପରିବେଶ ତଥା ଦଳିତ ସମ୍ପ୍ରଦାୟକୁ ଶୋଷଣ କରିବା ବିଷୟକୁ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦେଇଥାଏ ।

୩ ।ପିପଲି ଲାଇଭ୍ ଏବଂ ଜଳ ସଙ୍କଟ

ପିପଲି ଲାଇଭ୍ ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର, ଯଦିଓ ଏକ ବ୍ୟଙ୍ଗ ଚଳଚିତ୍ର ,ତେବେ ଏହା ବାସ୍ତବତାକୁ ଦର୍ଶାଏ ।ଜଳର ଅଭାବ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳ, ବିଶେଷକରି ମହିଳାମାନଙ୍କ ଉପରେ ସାମାଜିକ-ଅର୍ଥନୈତିକ ପ୍ରଭାବ କିପରି ପକାଏ । ଏହା ଗଣମାଧ୍ୟମ ଏବଂ ସାଂସ୍କୃତିକ କାହାଣୀ ମାଧ୍ୟମରେ ଜଳ ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ସୂଚିତ କରିଛି ତଥା ପରିବେଶ ସମସ୍ୟାର ଲିଙ୍ଗଗତ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟମକୁ ଦର୍ଶାଇଛି ।

୪ । ସ୍ୱୟଂ ନିଯୁକ୍ତ ମହିଳା ସଙ୍ଗଠନ (SEWA)

ପରିବେଶରୁ ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ ପାଇଁ SEWA ର ପଦକ୍ଷେପ ପ୍ରଶଂସନୀୟ 'ପରିବେଶ ସୁରକ୍ଷା ଏବଂ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ସଂଗଠନ ମାଧ୍ୟମରେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସ୍ଥାୟୀ ଜୀବିକା ଲିଙ୍ଗ ଏବଂ ପରିବେଶ ସ୍ଥିରତାକୁ ଏକୀକରଣ କରିବା ପାଇଁ ଏକ ମଡେଲ୍ ପ୍ରଦାନ କରିଥାଏ । ଜଳ ସଂରକ୍ଷଣ, ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁ ପରିଚାଳନା ଏବଂ ଅକ୍ଷୟ ଶକ୍ତିରେ ସେମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ ଇକୋଫେମିନିଷ୍ଟ ନୀତିର ବ୍ୟବହାରିକ ପ୍ରୟୋଗକୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରେ ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ଲିଙ୍ଗ ଏବଂ ପରିବେଶର ସମ୍ପର୍କ

ଓଡିଶା ଏକ ଭାରତୀୟ ରାଜ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲ, ନଦୀ ଏବଂ ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥ ସମେତ ପ୍ରାକୃତିକ ସମ୍ପଦରେ ଭରପୂର ଅଟେ।ଅବଶ୍ୟ, ଏହି ଉତ୍ସଗୁଡିକର ଶୋଷଣ ପରିବେଶର ଅବନତି, ଆଦିବାସୀ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ବିସ୍ଥାପନ ଏବଂ ସାମାଜିକ-ଅର୍ଥନୈତିକ ବ୍ୟାଘାତ ସୃଷ୍ଟି କରିଛି ।

ଏହି ପରିବେଶ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଅଧିକ ଭାବରେ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିଥାଏ, ବିଶେଷକରି ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳ ଏବଂ ଆଦିବାସୀ ସମ୍ପ୍ରଦାୟରେ, ଯେଉଁଠାରେ ସେମାନେ ଘରର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ତଥା ପ୍ରାକୃତିକ ସମ୍ପଦ ପରିଚାଳନାରେ ଏକ ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି ।

କ)ମହିଳାମାନେ ପ୍ରାକୃତିକ ସମ୍ପଦର ଗ୍ରାହକ

ଓଡିଶାର ଅନେକ ଭାଗରେ, ବିଶେଷ କରି ଆଦିବାସୀ ତଥା ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳରେ ମହିଳାମାନେ ଜଳ, ଇନ୍ଧନ କାଠ ଏବଂ ଖାଦ୍ୟର ପ୍ରାଥମିକ ସଂଗ୍ରହକାରୀ ଅଟନ୍ତି । ସେମାନେ ଜଙ୍ଗଲ, ନଦୀ ଏବଂ କୃଷି ସହିତ ଘନିଷ୍ଠ ସମ୍ପର୍କ ବଜାୟ ରଖନ୍ତି, ପ୍ରାୟତଃ ପରିବେଶର ସୁରକ୍ଷାକାରୀ ଭାବରେ ସେମାନେ ସ୍ୱତଃ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି ।ଜଙ୍ଗଲ ନଷ୍ଟ ହେବା କିମ୍ବା ଶିଳ୍ପ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ (ଯଥା ଖଣି) ହେତୁ ଜଙ୍ଗଲ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଉଥିବାରୁ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ସମ୍ବଳ ପାଇଁ ଅଧିକ ଯାତ୍ରା କରିବାକୁ ପଡିଥାଏ ଏହା ସେମାନଙ୍କ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଉପରେ ପ୍ରଭାବ ପକାଏ , ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନକାରୀ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ସମୟ ହ୍ରାସ ହୁଏ ଏବଂ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ବୃଦ୍ଧି ପାଏ ।

ଖ) ପରିବେଶର ଅବକ୍ଷୟ ଏବଂ ଲିଙ୍ଗଗତ ପ୍ରଭାବ

ଜଳବାୟୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ, ଜଙ୍ଗଲ ନଷ୍ଟ ହେବା ଏବଂ ଶିଳ୍ପ ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡିକ (ଖଣି, ବନ୍ଧ ନିର୍ମାଣ ଇତ୍ୟାଦି) ବିସ୍ଥାପନ ଏବଂ ସ୍ଥାନୀୟ ଜୀବିକା ହରାଇବାରେ ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥାଏ । ମହିଳାମାନେ ଏହି ପରିଣାମର ଅଧିକ ଶିକାର ହୁଅନ୍ତି, କାରଣ ସେମାନେ ଦୈନନ୍ଦିନ ଆବଶ୍ୟକତା ପାଇଁ ପ୍ରାକୃତିକ ସମ୍ପଦ ଉପରେ ଅଧିକ ନିର୍ଭରଶୀଳ ।ଜମି ଏବଂ ସମ୍ବଳର ସୁବିଧା ହରାଇବା ଖାଦ୍ୟ ସୁରକ୍ଷା ପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ବିପଦ ସୃଷ୍ଟି କରିଥାଏ, ଯାହାକି ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ନ୍ୟସ୍ତ ଥିବା ଚାଷ ଏବଂ ପରିବାରର ପୁଷ୍ଟିକର ଖାଦ୍ୟ ପାଇଁ ପ୍ରଭାବିତ କରିଥାଏ ।

ଐତିହାସିକ ଏବଂ ସାଂସ୍କୃତିକ ପ୍ରସଙ୍ଗ ।

ଓଡିଶାରେ, ଭାରତର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଂଶ ପରି, ପିତୃତାନ୍ତ୍ରିକ ପରମ୍ପରା ଐତିହାସିକ ଭାବରେ ଲିଙ୍ଗଗତ ସମ୍ପର୍କ ଗଠନ କରିଛନ୍ତି, ଯାହା ଉଭୟ ସାମାଜିକ ତଥା ଅର୍ଥନୈତିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମହିଳାଙ୍କୁ ଅଧୀନତାକୁ ଆଣିଛି। ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରହଣ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ମହିଳାଙ୍କ ସ୍ୱର ପ୍ରାୟତଃ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇଛି, ବିଶେଷତଃ ଯେତେବେଳେ ଜମି ବ୍ୟବହାର, ଉତ୍ସ ଆବଣ୍ଟନ ଏବଂ ପରିବେଶ ନୀତି ବିଷୟରେ ଚର୍ଚ୍ଚା ହୋଇଛି ଏମାନଙ୍କୁ କେହି ପଚାରେ ନାହି ତଥାପି, ପାରମ୍ପାରିକ ଜ୍ଞାନ ପ୍ରଣାଳୀ, ବିଶେଷକରି ଓଡିଶାର ସ୍ଥାନୀୟ (ଆଦିବାସୀ) ସମ୍ପ୍ରଦାୟ, ପ୍ରାୟତଃ ମହିଳାମାନଙ୍କର ଭୂମିକାକୁ ପରିବେଶର ଯତ୍ନକାରୀ ଭାବରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଅନ୍ତି । ଏହି ସମ୍ପ୍ରଦାୟଗୁଡିକ ବେଳେବେଳେ କୃଷି ଏବଂ ଜଙ୍ଗଲ ପରିଚାଳନାର ଅଧିକ ସ୍ଥାୟୀ ରୂପେ ପରିଚାଳନା କରନ୍ତି, ଏବଂ ମହିଳାମାନେ ଏଥିରେ ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ତୃଣମୂଳ ସ୍ତର ଏବଂ ଇକୋଫେମିନିଜିମ୍ ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ଅନେକ ତୃଣମୂଳ ସ୍ତରର ଗତିବିଧି ଇକୋଫେମିନିଜିମର ଲେନ୍ସ ମାଧ୍ୟମରେ ଦେଖାଯାଇପାରେ, ଯେହେତୁ ସେମାନେ ପରିବେଶ ସକ୍ରିୟତା ଏବଂ ମହିଳା ଅଧିକାର ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ପର୍କକୁ ଉଦ୍ଭାବିତ କରିଥିଲେ ।

କ । ଖଣି ବିରୋଧୀ ଏବଂ ବିସ୍ଥାପନ ବିରୋଧୀ ଆନ୍ଦୋଳନ

ବୃହତ ଶିଳ୍ପ ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡିକ ପାଇଁ ଓଡିଶା ଏକ ପ୍ରମୁଖ ପ୍ରତିରୋଧର ସ୍ଥାନ ହୋଇଛି, ଯେପରିକି ନିୟମଗିରି ପାହାଡରେ, ଯେଉଁଠାରେ ବେଦାନ୍ତ ପରି କର୍ପୋରେଟ୍ ସ୍ୱାର୍ଥ ପାଇଁ ଖଣି ଅଧିଗ୍ରହଣ ବିରୋଧରେ ଆଦିବାସୀ ମହିଳାମାନେ ଆଗରେ ରହିଆସିଛନ୍ତି। ନିୟମଗିରି ଆନ୍ଦୋଳନ ଉଭୟ ପ୍ରାକୃତିକ ସମ୍ପଦ ତଥା ସ୍ୱଦେଶୀ ସାଂସ୍କୃତିକ ଅଧିକାରର ସୁରକ୍ଷା ଉପରେ ଆଲୋକପାତ କରିଥିଲା, ଯେଉଁଥିରେ ପବିତ୍ର ପାହାଡ ଓ ଜଙ୍ଗଲର ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ମହିଳାମାନେ ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ।

ଖ। ଜଙ୍ଗଲ ସଂରକ୍ଷଣ ଆନ୍ଦୋଳନ

ଓଡିଶାର ଅନେକ ଜଙ୍ଗଲ ସଂରକ୍ଷଣ ଆନ୍ଦୋଳନ ମହିଳାଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ କିମ୍ବା ସମର୍ଥି ରେ , ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ଜଙ୍ଗଲ ଜମିକୁ ଜଙ୍ଗଲ ନଷ୍ଟରୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛି। ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନରେ ମହିଳାମାନେ ଜାଳେଣି କାଠ, ଖାଇବାକୁ, ଏବଂ ଔଷଧୀୟ ଉଦ୍ଭିଦ ପାଇଁ ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ବଳର ନିରନ୍ତର ବ୍ୟବହାର ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱାରୋପ କରନ୍ତି, ପ୍ରାୟତଃ ଏହି କ୍ଷେତ୍ରଗୁଡିକ ଉପରେ ସରକାରୀ ତଥା କର୍ପୋରେଟ୍ ନିୟନ୍ତ୍ରଣକୁ ସେମାନେ ପ୍ରତିରୋଧ କରନ୍ତି ।

ଗ। ସ୍ୱୟଂ ସହାୟକ ଗୋଷ୍ଠୀ ଏବଂ ସ୍ଥାୟୀ ଜୀବିକା

ଓଡିଶାର ଅନେକ ମହିଳା ସ୍ୱୟଂ ସହାୟକ ଗୋଷ୍ଠୀ (SHGs) ସ୍ଥାୟୀ ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି ଯାହା ପରିବେଶ ସହିତ ଅଧିକ ସୁସଂଗତ ଭାବେ ଜଡିତ ଅଟେ । ଏଥିମ୍ଧରେ କ୍ଷୁଦ୍ର ଚାଷ, କୃଷି (ରେଶମ ଚାଷ) ଏବଂ ପରିବେଶ ଅନୁକୂଳ ଦ୍ରବ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ଏହିପରି ପଦକ୍ଷେପ କେବଳ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ଆର୍ଥିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସଶକ୍ତ କରେ ନାହିଁ ବରଂ ସ୍ଥାୟୀ ଅଭ୍ୟାସକୁ ମ୍ଧ ଉତ୍ସାହିତ କରେ ଯାହା ପରିବେଶର ଅବକ୍ଷୟକୁ ହ୍ରାସ କରିଥାଏ ।

ଆହ୍ୱାନ ଏବଂ ସୁଯୋଗ

ପ୍ରାକୃତିକ ସମ୍ପଦ ଏବଂ ପରିବେଶ ସକ୍ରିୟତା ପରିଚାଳନାରେ ମହିଳାମାନେ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିବା ସତ୍ତ୍ୱେ, ସେମାନେ ଅନେକ ସମୟରେ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଆହ୍ୱାନର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୁଅନ୍ତି, ଯେଉଁଥିରେ ଜମି ବ୍ୟବହାର, ଜଙ୍ଗଲ ପରିଚାଳନା ଏବଂ ଓଦ୍ୟୋଗିକ ନୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରହଣକାରୀ ସଂସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକରେ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱର ଅଭାବ ରହିଛି । ପିତୃତାନ୍ତ୍ରିକ ମାନଦଣ୍ଡ ଯାହା ସେମାନଙ୍କର ସହଭାଗୀତ ଏବଂ ଜନସାଧାରଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣକୁ ପ୍ରତିରୋଧ କରେ, ସେମାନଙ୍କର ସକ୍ରିୟତା କିମ୍ବା ନେତୃତ୍ୱ ଭୂମିକାରେ ନିୟୋଜିତ ହେବାର କ୍ଷମତାକୁ ସୀମିତ କରେ । ସମ୍ବଳ ବିସ୍ଥାପନ ଶିଳ୍ପ ବିକାଶ ଦ୍ୱାରା ହୋଇଥାଏ, ପ୍ରାୟତଃ ମହିଳାଙ୍କ ପାଇଁ କ୍ଷତିପୂରଣ କିମ୍ବା ବିକଳ୍ପ ଜୀବିକା ନଥାଏ ।

ପଥ ଅଗ୍ରଗାମୀ

ଇକୋଫେମିନିଜିମ୍ ଉଭୟ ପରିବେଶ ଏବଂ ଲିଙ୍ଗଗତ ଅସମାନତାକୁ ସମାଧାନ କରିବା ପାଇଁ ଏକ ନୀତିଗତ ଢାଞ୍ଚା ପ୍ରଦାନ କରେ।ସ୍ଥାନୀୟ, ରାଜ୍ୟ ଏବଂ ଜାତୀୟ ସ୍ତରରେ ପରିବେଶ ପରିଚାଳନାରେ ମହିଳାମାନଙ୍କର ଅଂଶଗ୍ରହଣ ବୃଦ୍ଧି ,ନିରନ୍ତର କୃଷି, ଜଙ୍ଗଲ ପରିଚାଳନା ଏବଂ ଜଳ ସଂରକ୍ଷଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମହିଳାମାନଙ୍କର ପାରମ୍ପାରିକ ଜ୍ଞାନର ସ୍ୱୀକୃତି, ଅଧିକ ସ୍ଥାୟୀ ପରିବେଶ ପରିଚାଳନରେ ସହାୟକ ହୋଇପାରେ ।ନୀତିଗତ ହସ୍ତକ୍ଷେପ ଯାହା ପରିବେଶର ଅବକ୍ଷୟ ଏବଂ ଉତ୍ସ ଉତ୍ତୋଳନ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ମହିଳାଙ୍କ ସ୍ଥାୟୀ ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ ତଥା ଜମି ଅଧିକାରର ସୁରକ୍ଷା ସହିତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦୁର୍ବଳତାକୁ ସମାଧାନ କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥାଏ ।

ନୀତି ଏବଂ ଓକିଲାତି

ଆଇନଗତ ଢାଞ୍ଚା

ଭାରତୀୟ ପରିବେଶ ନୀତିରେ ପ୍ରାୟତଃ ଲିଙ୍ଗ ସମ୍ବେଦନଶୀଳତାର ଅଭାବ ରହିଥାଏ, ଯାହା ଉଭୟ ପରିବେଶ ଏବଂ ଲିଙ୍ଗ ସମସ୍ୟା ପାଇଁ ଅପାରଗ ସମାଧାନର କାରଣ ହୋଇଥାଏ । ଇକୋଫେମିନିଷ୍ଟମାନେ ନୀତି ପାଇଁ ଓକିଲାତି କରନ୍ତି ଯାହା ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଲିଙ୍ଗଗତ ବିଚାରକୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରେ ଯେପରିକି ଜଳ ପରିଚାଳନାର ନୀତିଗତ ଢାଞ୍ଚା , ଲିଙ୍ଗ ସମ୍ବେଦନଶୀଳତା , ଜମି ଅଧିକାର ନୀତି ଏବଂ ସଂରକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ।

ନୀତି ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ (Policymaking)ରେ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ସଶକ୍ତ କରିବା

ଲିଙ୍ଗ ଏବଂ ପରିବେଶ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ପାଇଁ ପରିବେଶ ନୀତି ନିର୍ଧାରଣରେ ମହିଳାଙ୍କ ଅଂଶଗ୍ରହଣ ବୃଦ୍ଧି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ତାଲିମ ଏବଂ ଦକ୍ଷତା ବିକାଶ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ନୀତିଗତ ଆଲୋଚନା ଏବଂ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରହଣ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ଭାବରେ ଜଡିତ କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରାଯିବ ଦରକାର ଏହା ନିଶ୍ଚିତ କରିପାରିବ ଯେ ସେମାନଙ୍କର ଆବଶ୍ୟକତା ଏବଂ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣକୁ ସମ୍ମାନ କରାଯାଉଛି।

ଶିକ୍ଷାଗତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଏବଂ (awareness)ସଚେତନତା

ଲିଙ୍ଗ ଏବଂ ପରିବେଶ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ସମ୍ପର୍କ ବିଷୟରେ ସଚେତନତା ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିବା ଶିକ୍ଷାଗତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଗୁଡିକ ଏହି ଆହ୍ୱାନ ଗୁଡ଼ିକୁ ଇକୋଫେମିନିଜିମ୍ ଅଧିକ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ଭାବରେ ସମାଧାନ କରିବାକୁ ସମ୍ପ୍ରଦାୟକୁ ସଶକ୍ତ କରିପାରିବ । ବିଦ୍ୟାଳୟ, ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଗୋଷ୍ଠୀ, ଏବଂ ଏନଜିଓଗୁଡ଼ିକ ଇକୋଫେମିନିଷ୍ଟ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରିବା ଏବଂ ତୃଣମୂଳ ସ୍ତରର ସକ୍ରିୟତାକୁ ଉତ୍ସାହିତ କରିବାରେ ଏକ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିପାରନ୍ତି ।

ଇକୋଫେମିନିଜିମ୍ ହେଉଛି ଏକ ତତ୍ତ୍ୱ ଗତ ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ଆଭିମୁଖ୍ୟ ଯାହା ପ୍ରକୃତିର ଶୋଷଣ ଏବଂ ମହିଳାଙ୍କ ଉପରେ ହେଉଥିବା ଅତ୍ୟାଚାରକୁ ଯୋଡିଥାଏ, ପରିବେଶର ଅବକ୍ଷୟ ଏବଂ ଲିଙ୍ଗଗତ ଅସମାନତା ମୂଳରେ ଅନ୍ତଃ ସଂଯୋଗକୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଥାଏ । ଓଡିଶା, ଭାରତ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ, ରାଜ୍ୟର ଅନନ୍ୟ ସାମାଜିକ-ପରିବେଶ ଆହ୍ୱାନ, ପ୍ରାକୃତିକ ସମ୍ପଦ ଉପରେ ନିର୍ଭରଶୀଳତା ଏବଂ ସାମାଜିକ ତଥା ଲିଙ୍ଗଗତ ଅସମାନତା ହେତୁ ଇକୋଫେମିନିଜିମ୍ ବିଶେଷ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା ଗ୍ରହଣ କରେ।

ନିଷ୍କର୍ଷ

ଇକୋଫେମିନିଜିମ୍, ମୂଳତଃ , ମହିଳାଙ୍କ ଉପରେ ହେଉଥିବା ଅତ୍ୟାଚାର ଏବଂ ପରିବେଶର ଅବନତିର ଆନ୍ତସଂଯୋଗକୁ ଉଦଜୀବିତ କରି କହିଛି ଯେ ଉଭୟ ପିତୃତାନ୍ତ୍ରିକ ସଂରଚନା ଏବଂ ପୁଞ୍ଜିପତି ଶୋଷଣରୁ ଏହା ଆସିଛି। ସର୍ବଭାରତୀୟ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ, ଇକୋଫେମିନିଜିମ୍ ସାମାଜିକ ନ୍ୟାୟ, ଲିଙ୍ଗଗତ ସମାନତା ଏବଂ ପରିବେଶ ସ୍ଥିରତା ଉପରେ ଏକ ସାମଗ୍ରିକ ଆଭିମୁଖ୍ୟର ଆବଶ୍ୟକତା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱାରୋପ କରିଛି। ଦଳିତ ସ୍ୱରକୁ ବିଶେଷ କରି ଗ୍ଲୋବାଲ୍ ସାଉଥ୍ ର ମହିଳାମାନେ ଯେଉଁମାନେ ପରିବେଶ ସଂରକ୍ଷଣର ଅଗ୍ରଭାଗରେ ଥାଆନ୍ତି ଏହି ବିକାଶ ମଡେଲଗୁଡିକର ପୁନର୍ବିଚାର ପାଇଁ ଆହ୍ୱାନ କରିଛନ୍ତି । ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ଗୁଡିକ ସୂଚାଇ ଦେଇଛି ଯେ ପ୍ରକୃତ ପରିବେଶଗତ ସନ୍ତୁଳନ ଏବଂ ଲିଙ୍ଗଗତ ସମାନତା ହିଁ ହାସଲ କରାଯାଇପାରିବ ଯେତେବେଳେ ପୁରୁଷ ଉଚ, ନାରୀ ନୀଚ ଏହି ଶ୍ରେଣୀ ବିଲୋପ ହେବ ଏବଂ ପ୍ରକୃତି ସହିତ ଅଧିକ ସୁସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥାପନ ହେବ। ପରିଶେଷରେ, ଇକୋଫେମିନିଜିମ୍ ଏକ ବିଶ୍ୱ ପାଇଁ ଓକିଲାତି କରେ ଯେଉଁଠାରେ ମାନବ କଲ୍ୟାଣ ଏବଂ ପରିବେଶ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପରସ୍ପରକୁ ଦୃଢ କରି ଅଧିକ ସମାନତା ଏବଂ ସ୍ଥାୟୀ ଭବିଷ୍ୟତ ସୃଷ୍ଟି କରିପାରିବେ।

ଭାରତୀୟ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଇକୋଫେମିନିଜିମ୍ ଲିଙ୍ଗ ଅତ୍ୟାଚାର ଏବଂ ପରିବେଶର ଅବକ୍ଷୟ ମଧ୍ୟରେ ଗଭୀର ସଂଯୋଗକୁ ଆଲୋଚନା କରେ । ଏହି ସମସ୍ୟା ଗୁଡିକୁ ସମାଧାନ କରି, ଇକୋଫେମିନିଷ୍ଟ ଆଭିମୁଖ୍ୟ ଅଧିକ ସମାନତା ଏବଂ ସ୍ଥାୟୀ ସମାଜ ଗଠନ ପାଇଁ ରଣନୀତି ପ୍ରଦାନ କରେ । ଲିଙ୍ଗଗତ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣକୁ ପରିବେଶ ନୀତିରେ ଏକୀକୃତ କରିବା, ପାରମ୍ପାରିକ ଜ୍ଞାନର ମୂଲ୍ୟବୋଧ, ଏବଂ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରହଣ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ସଶକ୍ତ କରିବା ଉଭୟ ପରିବେଶ ଏବଂଲିଙ୍ଗଗତ ନ୍ୟାୟ ହାସଲ ଦିଗରେ ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ପଦକ୍ଷେପ ।

ଓଡିଶାରେ ଇକୋଫେମିନିଜିମ୍ ଲିଙ୍ଗ ଏବଂ ପରିବେଶ ମଧ୍ୟରେ ଗଭୀର ସଂଯୋଗକୁ ଆଲୋଚନା କରେ, ବିଶେଷକରି ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳ ଏବଂ ଆଦିବାସୀ ସମ୍ପ୍ରଦାୟରେ । ଏହି କ୍ଷେତ୍ରର ମହିଳାମାନେ ପରିବେଶର ଅବକ୍ଷୟ ଦ୍ୱାରା ଗଭୀର ଭାବରେ ପ୍ରଭାବିତ ହୁଅନ୍ତି ଏବଂ ଅଧିକ ସ୍ଥାୟୀ ଏବଂ ନ୍ୟାୟ ପ୍ରଣାଳୀ ସୃଷ୍ଟି ପାଇଁ ସମାଧାନର କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ସଶକ୍ତ କରିବା, ସେମାନଙ୍କର ଅବଦାନକୁ ଚିହ୍ନିବା ପରିବେଶ

ପରିଚାଳନା, ଏବଂ ସେମାନେ ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଉଥିବା ଗଠନମୂଳକ ଅସମାନତାକୁ ସମାଧାନ କରିବା ଉଭୟ ପରିବେଶ ସ୍ଥିରତା ଏବଂ ଲିଙ୍ଗଗତ ସମାନତା ପାଇଁ ଜରୁରୀ ।

ସହାୟକ ଗ୍ରନ୍ଥସୂଚୀ

୧. Merchant, Carolyn 1980: The Death of Nature: Women, Ecology, and the Scientific Revolution. Harper & Row,

2. Shiva, Vandana, 1989: Staying Alive: Women, Ecology, and Development. Zed Books

3. Mies, Maria, and Vandana Shiva , 1993. Ecofeminism. Zed Books

4. Plumwood, Val , 1993. Feminism and the Mastery of Nature. Routledge

5. Warren, Karen J., 2000. Ecofeminist Philosophy: A Western Perspective on What It Is and Why It

6. Matters. Rowman & Littlefield

7. Gaard, Greta 1998. Ecological Politics: EcofeministsThe Greens. Temple University Press,

8. Salleh, Ariel 1997,Ecofeminism as Politics: Nature, Marx, and the Postmodern. Zed Books

9. Kings, A. E. , 2017. Intersectionality and the Changing Face of Ecofeminism. Ethics & the Environment

10. Nanda, M. S. , 2001, Gender and Environment in India: Insights from Ecofeminism .

11. Economic and Political Weekly.

12. Kothari, Ashish, and R. S. P. R. S. Ghosh. , 2008.,The Chipko Movement: A Review of Literature.

13. Conservation and Society Gupta, Anil, and Dipak Gyawali. , 2013 Water Politics in India: The Struggle for Justice.

14. Routledge Chaudhuri, S., 2010,Women's Role in Environmental Movements in India. International Journal of Environment and Sustainable Development

15. Maathai, Wangari, 2003, The Green Belt Movement: Sharing the Approach and the Experience.

Lantern Books

16. Diamond, Irene, and Gloria F. Orenstein. , 1990. Reweaving the World: The

17. Emergence of Ecofeminism. Sierra Club Books

18. LaDuke, Winona,, 1999. All Our Relations: Native Struggles for Land and Life. Haymarket Books.

19. Agarwal, Bina,, 1994. A Field of One's Own: Gender and Land Rights in South Asia. Cambridge University Press.

କିଛି ଗବେଷଣା ପ୍ରବନ୍ଧ ଏବଂ ରିପୋର୍ଟ

1. Sarkar, Sumit, 2011, "Mining Conflicts and Corporate Social Responsibility in Odisha." Economic and Political Weekly, vol. 46, no. 50pp. 39-45.

2.. Parida, Bibhu Prasad. 2016, "Development, Displacement and Gender Bias: A Study of Development-Induced Displacement in Odisha." Social Change, vol. 46, no. 2, pp. 231-248.

3. Sahu, Geetanjoy. , 2008,"Mining in the Niyamgiri Hills and Its Impact on the Tribals." Economic and Political Weekly, vol. 43, no. 9, pp. 19-23.

4.. UNDP India. 2009. Women's Role in the Management of Forest Resources in Odisha. United Nations Development Programme, A report that focuses on how women contribute to forest conservation and management in Odisha and the challenges they face.

5. Government of Odisha. , 2015. State Forest Report, Department of Forest and Environment, Odisha ö

ୱେବସାଇଟ

Kalpavriksh Environmental Action Group. Stories of Resistance from Niyamgiri. www.kalpavriksh.org.

ଏହା ଏକ ତୃଣମୂଳ ସଂଗଠନ ଯାହା ଜଙ୍ଗଲ ସଂରକ୍ଷଣରେ ମହିଳାଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଗତିବିଧିକୁ ଦଲିଲ କରିଥାଏ, ଓଡିଶାର ମଧ୍ୟ ।

(ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥସମୂହରେ ଇକୋଫେମିନିଜିମ୍, ଭାରତ ଏବଂ ଓଡିଶା ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅନୁସନ୍ଧାନ ଏବଂ ଏହି ଅଞ୍ଚଳର ଲିଙ୍ଗ ଏବଂ ପରିବେଶ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ରିପୋର୍ଟଗୁଡ଼ିକରମିଶ୍ରଣ ରହିଛି ।)

❖ ❖ ❖